

Policy Briefing

گزارش خاورمیانه شماره 36

13 اوت 2013 - واشنگتن و بروکسل (ترجمه از انگلیسی)

آرزوهای بزرگ - روحانی و مذاکرات هسته ای

I. چکیده

در منطقه ای از جهان که از آن اخیراً به جز خبر بد به گوش نرسیده، آغاز ریاست جمهوری حسن روحانی در روز چهاردهم مرداد را باید یک بارقه امید پنداشت. با این حال پرسش ها در این زمینه هنوز بیش از پاسخ های موجود است. این پرسش ها از جمله شامل دامنه اختیارات حسن روحانی، برنامه هسته ای ایران که خود او سال ها در آن درگیر بوده، و این که غرب تا چه حد می تواند در مقابل این پدیده انعطاف و تعامل به خرج دهد، می شود. با این حال در همان حالی که انتظار می رود هر دو طرف در این مرحله با احتیاط عمل کنند، اکنون زمان طرح پیشنهاد های بلندپروازانه است؛ زمانی که مذاکرات چند جانبه باید با یک کانال مستقیم میان ایران و آمریکا و گسترش این گفتگوها برای در بر گرفتن مسایل امنیت منطقه ای تقویت شود.

با توجه به تصویری که روحانی در جریان انتخابات از مسیر تحولات کشور به ویژه در زمینه پرونده هسته ای ارایه کرد، انتخاب شدن او تقریباً همه ناظران را غافلگیر کرد. به این جهت در تحلیل پیشنگرانه، این پیروزی، برای مردمی که همیشه از فرصت انتخابات ریاست جمهوری برای ایجاد تحول به خوبی بهره برداری کرده اند جاذبه زیادی داشته است. رقبای محافظه کار حسن روحانی دچار تشنگی و اختلاف بودند و نارضایتی عمومی از عملکرد رئیس جمهوری پیشین نیز آن ها را آسیب پذیر کرده بود. علاوه بر این، تلاش رهبری برای بازسازی مشروعیت پس از ضربه های ناشی از پیامدهای انتخابات 2009 هم زمینه را برای پذیرش یک کاندیدای منتقد فراهم کرد. می توان استدلال کرد که انتخاب روحانی به جهت بازسازی اعتماد داخلی به روند انتخابات به عنوان یکی از ستون های سیاسی جمهوری اسلامی، و کاهش فشار بین المللی در شرایطی که ایران از تحریم های بی سابقه رنج می برد، در واقع همسو با منافع آیت الله خامنه ای نیز هست.

گمانه زنی در این مورد که ایران از این پس به چه سمت و سویی می رود تا حد زیادی بر این پرسش که اساساً "ایران چگونه به این بن بست رسید" سایه افکنده است. برخی مانند بنجامین نتانیاهو نخست وزیر اسرائیل، روحانی را "گرگ در لباس میش" و ویتزینی از رژیم که بلندپروازی های هسته ای او را اصلاً تغییر نکرده است می دانند. دیگران مایلند او را به عنوان یک ناجی وضعیت مصیبت بار کنونی ایران بشناسند که حاضر است در مقابل رفع تحریم ها به عقب نشینی جدی در زمینه مساله هسته ای تن در دهد. اما با توجه به ماهیت غیر شفاف روند تصمیم سازی در ایران لازم است در این تحلیل ها جانب احتیاط را رعایت کرد.

با این همه چند عنصر می تواند ما را در پیش بینی آینده یاری دهد. عنصر اول مربوط به طبیعت سیاست در ایران است. ریاست جمهوری در ایران آن چنان قدرتمند نیست و باید سیاست خود را در تعامل با طیفی از مراکز آشکار و پنهان قدرت که گاه در رقابت با هم هستند و ولی فقیه فقط شناخته شده ترین آنهاست تدوین و اتخاذ کند. اصول بنیانی سیاست ایران عوض نشده اند: سخن آخر با آیت الله خامنه ای است و جناح گرایی همچنان به عنوان واقعیت سیاست ایران و عاملی برای بستن دست و پای روحانی باقی می ماند. اما در عین حال رئیس جمهور تنها یک چهره نمایی نیست. کافی است به تفاوت های بنیادی و منشی میان اکبر هاشمی رفسنجانی، محمد خاتمی، و محمود احمدی نژاد نگاهی بیندازیم.

دوم، روحانی چهره ناشناخته ای نیست. او از آغاز انقلاب در درون ساختار قدرت بوده و عنصری خودی با حجم زیادی از آثار نوشتاری است. این پیشینه می تواند نشانه هایی از رویکرد مورد پسند وی ارائه دهد. او معمار اولین و تنها توافق نامه ایران با غرب درباره مساله هسته ای بود که با توجه به عمق اختلاف های دو طرف دست آورد بزرگی محسوب می شود. در عین حال او در توجیه آشکار فعالیت هسته ای ایران کوتاهی نکرد. به گونه ای که در حین انجام مذاکرات برای ایران امکان تکمیل زیرساخت هسته ای خود را نیز فراهم نمود. با این که او در انتقاد از مسئول بعدی مذاکرات (جلیلی) صریح اللهجه بود، اما انتقادهای او بیشتر به شیوه و تاکتیک مذاکراتی مربوط می شد تا به اهداف نهایی. تجربه او در مذاکرات هسته ای حامل پیام دیگری نیز هست: این که غرب در مذاکرات پیشین پشت او را خالی کرد که در نتیجه آن مورد انتقادهای شدیدی در داخل قرار گرفت و به همین دلیل ممکن است این بار محتاطانه تر عمل کند. به خصوص در حالی که آمریکا و اتحادیه اروپا مصمم به محدود کردن برنامه غنی سازی ایران هستند، روحانی احتمالاً بیشتر به تعامل در جهت ارایه شفافیت بیشتر این فعالیت ها تمایل دارد تا محدود کردن دامنه آن.

از این جا به نکته سوم می رسیم. تغییر رئیس جمهور در ایران به تغییرات جدی در شیوه و تاکتیک های مذاکره می انجامد اما بدون تردید به دگرگونی قابل توجهی در خواست اصلی ایران یعنی به رسمیت شناختن حق غنی سازی و تخفیف معنادار تحریم ها منجر نمی شود. دورنمای توافق امروز به مراتب دشوارتر از زمانی است که روحانی مسئول مذاکرات هسته ای بود. مواضع سخت تر شده اند؛ اعتماد از میان رفته است؛ برنامه هسته ای پیشرفت های جدی داشته است؛ و تحریم ها دوچندان شده اند. همگام با تردید غرب در زمینه توانایی روحانی به حل مشکلات، تهران نیز نسبت به توانایی غرب به ویژه آمریکا در دستیابی به توافق با ایران و توان سیاسی آقای اوباما برای لغو تحریم ها بدبین است.

این تردیدها طبیعی است اما نباید فلج کننده باشد. مذاکرات میان ایران و پنج عضو دائمی شورای امنیت به اضافه آلمان (P5+1) مدتی است که متوقف مانده و اکنون بهترین زمان برای از سرگیری آن است. زنده کردن دوباره این فرایند از سه راه به هم پیوسته میسر است: تغییر محتوای یک توافق محتمل، ترکیب یک توافق اعتمادساز در مورد غنی سازی 20 درصدی با چارچوب یک توافق نهایی هسته ای همانطور که گروه بحران پیشتر پیشنهاد کرده بود؛ تأثیر بر روند مذاکرات چندجانبه از طریق انجام موازی مذاکرات دوجانبه میان ایران و آمریکا، و گسترش ابعاد این مذاکرات برای در بر گرفتن مسایل امنیت منطقه ای.

امید برآمده از انتخاب روحانی می تواند یا رشد کند و یا به سرعت به یاس بدل شود. در حالی که او با به دست گرفتن قدرت با انبوهی از چالش های داخلی و جهانی رو به رو می شود، بهترین کاری که غرب می تواند انجام دهد، ترغیب وی به برداشتن گام در مسیر درست است.

II. پیروزی دور از انتظار

انتخابات 2013 ایران، رهبران کشور را هم در برابر یک چالش و هم یک فرصت قرار داده بود. به عنوان اولین انتخابات ریاست جمهوری پس از انتخابات پرحادثه 2009 و پیامدهای پر تنش آن، انتخابات امسال در بحبوحه رویارویی با غرب بر سر مساله هسته ای و فشار روزافزون تحریم ها فرصتی بود برای ترمیم مشروعیت نظام. در عین حال برگزاری انتخابات در اوج اختلاف های سیاسی درونی¹ نارضایتی اقتصادی گسترده و قیام های منطقه ای حامل خطرهای جدی امنیتی برای رهبری ایران بود. در شرایط بن بست دیپلماتیک²، اقدام های تنبیهی بین المللی اقتصاد ایران را به زانو درآورده،³ فروش نفت را به پایین ترین

¹ رجوع کنید به محمد آیت اللهی تبار، "Supreme showdown in Tehran", *Foreign Policy* (online), 4 February 2013. درگیری های سطح بالا میان دفتر ریاست جمهوری و دیگر مراکز منجر به شایعاتی بر این مبنای شد که شاید رئیس جمهور از برگزاری انتخابات سرباز بزند. "یک مقام سپاه: شاید برخی بگویند انتخابات را برگزار نمی کنند" بی بی سی فارسی، مارس 2013

² پس از شکست گفتگوهای آوریل 2013، مذاکرات میان 5+1 (پنج عضو دائمی شورای امنیت به اضافه آلمان) در مورد پرونده هسته ای ایران متوقف شد. بسیاری از مقام های غربی توقف مذاکرات را حاصل فلج سیاسی پیش از انتخابات ایران ارزیابی کردند. مصاحبه های گروه بحران با مقام های آمریکایی، اروپایی، آلمانی، 4 آوریل 2013. مقام های ایرانی وجود چنین رابطه ای را تکذیب می کنند. مصاحبه گروه بحران، سعید جلیلی، رئیس هیئت مذاکره کننده هسته ای، آلمانی، 5 آوریل 2013.

³ اقتصاد ایران در سال 2012 دچار انقباض 1.9 درصدی شد. پیش بینی ها برای سال 2013 از این هم بدتر است. رجوع کنید به "World Economic Outlook in 2013", International Monetary Fund, April 2013; مرکز پژوهش های

میزان در چهار سال گذشته⁴ و بی کاری را به بالاترین رکورد خود رسانده بود.⁵ خیزش های اجتماعی در منطقه از اعتراض های ترکیه گرفته تا جنگ داخلی در سوریه به این نگرانی ها دامن می زدند. ترس از احتمال شکل گیری اعتراض های عمومی باعث اخطار های صریحی از سوی مسئولان⁶ در آستانه انتخابات ریاست جمهوری شد.⁷

از میان هشت نامزدی که از فیلتر شورای نگهبان گذشته بودند روحانی از جمله کسانی بود که عملاً تا آخرین روزها بنظر می رسید از شانس کمی برای پیروزی برخوردار است.⁸ با توجه به پیش بینی بی رمق بودن انتخابات، بیشتر ناظران داخلی و خارجی و از جمله فعالین ستاد انتخاباتی روحانی نسبت به بخت او تردید زیادی داشتند.⁹ خبرها نگران کننده و چالش ها روزافزون بود از جمله رد صلاحیت مرشد و حامی روحانی (رئیس جمهور پیشین رفسنجانی)¹⁰، به حاشیه راندن به اصطلاح میانه روها¹¹ و اصلاح طلبان،¹² و حمله به پیشینه روحانی توسط نخبگان سیاسی.¹³

پیروزی روحانی در دور اول با 50.7 درصد بسیاری را شگفت زده کرد.¹⁴ نمی توان با اطمینان گفت که آیا ولی فقیه و دیگر مقامات نظام انتظار چنین نتیجه ای را داشتند، از آن راضی بودند، و یا اینکه به این

مجلس: احتمال کاهش رشد اقتصادی ایران تا منفی 4 درصد¹⁵، بی بی سی فارسی، 12 مه 2013. برای مرور تحریم های اعمال شده علیه ایران رجوع شود به گزارش خاورمیانه گروه بحران، شماره 183: Crisis Group Middle East Report N°183, Spider Web: The Making and Unmaking of Iran Sanctions, 25 February 2013.

Sanctions Cut Iran's Oil Exports to 26-Year Low¹⁶، وال استریت جورنال، 29 آوریل 2013.

⁵ بر اساس آمار رسمی نرخ سالانه شده تورم برای ژوئن 2013، 39 درصد بوده است، اما رقم واقعی ممکن است تا 42 درصد باشد. "Iran's president-elect criticises outgoing leader" آسوشیئدپرس، 15 ژوئیه 2013. نرخ بیکاری 12.4 درصد بود و در میان جوانان زیر 30 سال به 24.2 درصد می رسد. مرکز آمار ایران، 12 ژوئیه 2013.

⁶ هم فرمانده بسیج و هم فرمانده نیروهای مسلح تهدید کردند که هرگونه خیزشی را در نطفه خفه می کنند. رجوع کنید به «فتنه قبل از انتخابات آغاز می شود»، خبرگزاری مهر، 6 فوریه 2013؛ «آمادگی نیروهای مسلح برای مقابله با فتنه های احتمالی در انتخابات»، خبرگزاری مهر 23 آوریل 2013.

⁷ مصاحبه های تلفنی گروه بحران، رای دهندگان ایرانی، تهران، تبریز، شیراز، آوریل - ژوئن 2013. همچنین رجوع کنید به "حسن روحانی: برخی به دنبال امنیتی کردن فضای انتخابات هستند". بی بی سی فارسی، 14 ژانویه 2013.

⁸ 686 نفر برای کاندیداتوری ریاست جمهوری ثبت نام کرده اند. تنها 8 نفر توسط شورای نگهبان که شامل 12 حقوقدان و روحانی و مسئول بررسی کاندیداهاست، تایید شدند.

⁹ توماس اردبرینک "Prospect of Iran's Election Stirs Little Hope This Time Around"، نیویورک تایمز، 8 مه 2013؛ باربارا اسلون، almonitor.com، 22 مه 2013. سانسور ویدئو تبلیغاتی روحانی توسط تلویزیون باعث اعتراض یکی از مسئولین ستاد روحانی شد "اگر حکومتگران نتوانند ویدیوی تبلیغاتی او را تحمل کنند چگونه ممکن است اجازه دهند که او انتخاب شود؟"، مصاحبه تلفنی گروه بحران، تهران 11 ژوئن 2013. دو روز قبل از رای گیری و اشننگتن پست پیش بینی کرد که "اجازه نخواهند داد که روحانی انتخاب شود". رجوع کنید به "Iran votes Friday on a president, but the ballot is quite limited" سرمقاله، 12 ژوئن 2013.

¹⁰ محسن میلانی، "Why the Islamic Republic Disqualified One of Its Founding Fathers from Running for President"، اتلانتیک آنلاین، 7 ژوئن 2013.

¹¹ استفاده از واژه های «اصلاح طلب»، «میانه رو» و «اصولگرا» منعکس کننده گرایش سیاسی مرسوم در ایران است به رغم ابهام در مرزهای جناح های سیاسی کشور. «Reformist» ترجمه دقیق کلمه «اصلاح طلب» است که به یک گروه ناهمگون اطلاق می شود که تحت ریاست جمهوری محمد خاتمی بدنایال اصلاحات سیاسی بودند؛ «میانه رو» (Centrist) به نیروهای واقعگرای نزدیک به هاشمی رفسنجانی اطلاق می شود؛ اصولگرا (Conservative) شامل یک طیف وسیع از جناح هایی می شود که موضعی تندروانه روی مسائل سیاسی و فرهنگی دارد و بطور سنتی بعنوان متحد ولی فقیه شناخته می شود.

¹² بدنایال اتهام فتنه گری در خیزش سال 2009 رهبری آنها به حاشیه رانده شد و توان سازماندهی آنها از میان رفت. رجب علی مزروعی، یک نماینده اصلاح طلب سابق مجلس، گفت: «بازگشت اصلاح طلبان به قدرت برای نظام بعد از پرداخت چنین هزینه بالایی برای حذف آنها به مثابه فاجعه است.» مصاحبه گروه بحران، بروکسل، 14 مه 2013.

¹³ با تکیه بر انتقاد ضمنی ولی فقیه از موافقت نامه 2003 با بریتانیا، آلمان و فرانسه (EU3) برای تعلیق داوطلبانه غنی سازی، مخالفان تندرو روحانی او را به انفعال متهم کردند. رجوع کنید به «سخنرانی رهبر انقلاب به مقامات دولت»، khamenei.ir، 24 جولای 2012؛ «باقری: اروپایی ها آن موقع درخواست می دادند و شما امضا می کردید»، خبرگزاری دانشجویان ایران (ایسنا)، 7 مه 2013.

¹⁴ مصاحبه های گروه بحران، مقامات ایالات متحد و اتحادیه اروپا، و اشننگتن، بروکسل، ژوئن 2013.

محمد باقر قالیباف (شهردار تهران) با فاصله زیاد و 16.5 درصد آرا نفر دوم شد و سعید جلیلی (مسئول مذاکرات هسته ای) با 11.3 درصد نفر سوم شد؛ مشارکت در انتخابات 72 درصد بود. با نبود سیستم ثبت نام رای دهندگان و احزاب سیاسی غافلگیری یک ویژگی دائمی انتخابات در ایران است. یک نظرخواهی (www.ipos.me) که در شب رای گیری انجام شد حاکی از آن بود که 40 درصد رای دهندگان هنوز تصمیم خود را نگرفته بودند. بنا به گفته حسین قاضیان «ایرانی ها زندگی سیاسی چندان فعالی ندارند. پیشینه تاریخی انتخابات در ایران نشان می دهد که آنها در آخرین دقایق و زمانی که هیجان ها به اوج می رسد تصمیم می گیرند.» مصاحبه گروه بحران، و اشننگتن 8 جولای 2013.

نتیجه رسیدند که چاره ای جز پذیرش آن ندارند. اما بر اساس آنچه امروز می دانیم چند عامل کمک می کند که هم این نتیجه و هم واکنش رهبری را بهتر درک کنیم.

روحانی آشکارا بیش از هر کاندیدای دیگر وعده انجام تغییرات اساسی داد، آنها در زمانی که مردم بیش از همیشه خواهان تغییر وضعیت موجود بودند. به گفته یک سیاستمدار اصلاح طلب «روحانی یک خودی بود که مانند یک نامزد غیرخودی تبلیغ انتخاباتی می کرد».¹⁵ در این رابطه اقدام او به شرکت در مراسم به خاکسپاری روحانی ناراضی و مغضوب سیستم، ایت الله العظمی طاهری در اصفهان، دادن وعده کمک جهت آزادی زندانیان سیاسی، مخالفت علنی با آنها که «ایران را به روزگار فلاکت بار فعلی کشانده اند» و صحبت از «چهره غبار آلود» ایران در عرصه جهانی و «قامت خمیده آزادی» در دورن کشور او را مورد توجه ویژه مردم قرار داد.¹⁶

او همچنین از یک اتحاد دور از انتظار میان جناح های میانه رو و اصلاح طلب¹⁷ و حمایت رهبران آنها به ویژه رئیس جمهوری های پیشین رفسنجانی¹⁸ و خاتمی¹⁹ سود برد. فشار از پایین از سوی هواداران میانه روها و اصلاح طلبان همراه با تلاش های رهبران این دو جریان در نهایت باعث کناره گیری تنها کاندیدای اصلاح طلبان (معاون سابق رئیس جمهوری، محمدرضا عارف) شد و این مساله بی تردید در گذشتن روحانی از حد نصاب ۵۰ درصد با اختلاف کوچک موثر بوده است.²⁰ برعکس جبهه محافظه کاران به طور عمیقی دچار انشقاق بود. در حالی که این گروه قادر به ارائه یک کاندیدای واحد نبود، رهبران آنها به جناح های مختلف محافظه کار توصیه می کردند که با هم ائتلاف کنند.²¹ در نهایت این کاندیداها کنار نیامدند و رای آنها پراکنده شد.²² آنها همچنین از جهت کارنامه بد هشت ساله احمدی نژاد ضربه خوردند.²³ یک

¹⁵ مصاحبه تلفنی گروه بحران، تهران، ۲۱ ژوئن ۲۰۱۳.

¹⁶ گلناز اسفندیاری، «شعار مرگ بر دیکتاتور در ایران در مراسم به خاک سپاری آیت الله»، رادیو فردا، ۴ ژوئن ۲۰۱۳.
Rouhani's view on the House Arrest of Mousavi and Karroubi, video, YouTube, 29 May 2013, <http://youtube.be/hYwM4NaiHIQ> «مردم دیگر شما را نمی خواهند». ۸ ژوئن ۲۰۱۳ «گفتمان من نجات اقتصاد، احیای اخلاق و تعامل با جهان» خبرگزاری فارس ۱۱ آوریل ۲۰۱۳؛ هاله اسفندیاری «The Iran's Man in the Middle» New York Review of Books, 22 June 2013

¹⁷ دوام این ائتلاف در بحبوحه تعارضات جناحی ایران در طی ماه های آینده به محک آزمایش گذاشته می شود. به گفته عباس عبدی، یک استراتژیست برجسته اصلاح طلب، «ائتلاف [میانه رو، اصلاح طلب] می تواند پر دوام باشد چرا که در پاسخ به فشار مردم نگران از وضعیت مملکت شکل گرفته است.» مرآده گروه بحران از طریق پست الکترونیکی، تهران، ۷ جولای ۲۰۱۳. برعکس امیر محبیان استراتژیست با نفوذ اصولگرا، استدلال کرد که «در سیاست ایران جریان های پر سر و صدای سطحی ولی رادیکال غلبه دارند. اگر جریان [به اصطلاح] میانه رو نتواند نیروی بزرگ بالقوه خود را از طریق تحکیم ریشه ها تقویت کند و خود را نهادینه سازد، چیزی بیش از یک میان پرده کوتاه، میان دو دوره افراط خواهد بود.» تماس ایمیلی گروه بحران، تهران، ۱۴ ژوئیه ۲۰۱۳.

¹⁸ رد صلاحیت رفسنجانی برعکس محبوبیت او را افزایش داد. در چندین نامه سرگشاده، فرزندان انقلاب این رد صلاحیت را محکوم کردند و از خامنه ای خواستند که آن را از طریق حکم حکومتی ملغی کند. حسین موسویان، عضو سابق تیم مذاکره کننده هسته ای و از نزدیکان رفسنجانی گفت «تصمیم رفسنجانی در لحظات آخر برای اعلام کاندیداتوری به کسانی که او را تنها دولتمردی می دانستند که می تواند پارادایم حاکم را تغییر دهد جان تازه ای بخشید. به همین ترتیب، رد صلاحیت او بسیاری را عصبانی کرد. اما رفسنجانی با مهارت این خشم را به یک سرمایه سیاسی بدل کرد که بعداً با حمایت بی سابقه خود از یک کاندیدای ریاست جمهوری این سرمایه را برای انتخاب شدن وی هزینه کرد.» مصاحبه گروه بحران، واشنگتن، اول ژوئیه ۲۰۱۳. قاضیان اشاره کرد که «منع رفسنجانی از اقامه نمازهای جمعه تهران از سال ۲۰۰۹، پیگرد قضایی فرزندان او به اتهام های سوال برانگیز، و رد صلاحیت او این ستون انقلاب را به «بهترین نوع» کاندیدای ضد جریان حاکم تبدیل کند، که بر اساس تجربه انتخابات ۱۹۹۷، ۲۰۰۵ و ۲۰۰۹ یک سرمایه کلیدی سیاسی است.» مصاحبه گروه بحران، واشنگتن، ۸ ژوئیه ۲۰۱۳.

¹⁹ رجوع کنید به نجمه بزرگمهر «Reform leaders in Iran unite to back Hassan Rohani for presidency» تایمز مالی، ۱۱ ژوئن ۲۰۱۳.

²⁰ بنا به گفته یک عضو اصلاح طلب شورای شهر فریاد «اتحاد، اتحاد» مردم، نظرخواهی ها و مشورت با رهبران، منجر به اعلام انصراف عارف شد. رجوع کنید به «حسن روحانی به عنوان نامزد اصلاح طلبان از زبان مسجد جامع» خبر آنلاین، ۱۱ ژوئن ۲۰۱۳.

²¹ برای مرور ائتلاف های قبل از انتخابات رجوع کنید به پاسمین عالم و باربارا اسلوین، «Head of the Assembly of Experts: Unity among conservatives is not in the cards» شورای اتلانتیک ۳۰ مه ۲۰۱۳.

²² اصولگرایان سنتی و نهاد های روحانی حاکم از علی اکبر ولایتی حمایت کردند؛ اصولگرایان رادیکال به سمت جلیلی متمایل شدند؛ و اصولگرایان میانه رو از قالیباف و روحانی حمایت کردند. همچنین به نظر می رسد که شکافی در میان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی بوجود آمد، در حالی که فرماندهان رده بالا از همکاری قدیمی خود قالیباف حمایت کردند، نیروهای بسیج جلیلی را ترجیح دادند. رجوع کنید به «انتخابات ۹۲ و چند دستگی سپاه پاسداران»؛ رادیو اروپای آزاد، ۵ ژوئن ۲۰۱۳. صادق زیباکلام، استاد دانشگاه تهران، استدلال کرد که «این واقعیت که اصولگرایان اصلاً فکر نمی کردند که روحانی هم شانس برای انتخاب داشته

دیپلمات سابق ایرانی گفت: «بعد از هشت سال تسلط مطلق محافظه کاران که به انهدام اقتصاد و انزوای بین المللی کشور منجر شد اکنون زمان پرداخت تاوان رسیده است.»²⁴

اما از دیدگاه راهبردی برای رژیم و به رغم نگرانی ها در مورد عواقب انتخاب روحانی، نتیجه این انتخابات حامل فوایدی برای نظام است. انتخابات بخشی از هویت جمهوری اسلامی است و طی ۳۴ سال گذشته ۳۴ انتخابات در ایران برگزار شده است.²⁵ بعد از ضربه ای که بر اثر انتخابات سال ۲۰۰۹ به نظام وارد شد، انتخاب یک روحانی منتقد کمک بزرگی در جهت بازسازی مشروعیت آن بود.²⁶ سخنان ولی فقیه در روزهای قبل از انتخابات ظاهراً تأیید کننده این نظر است که او مایل بوده چهره نظام و موقعیت والای خود را با این گفته ها ترمیم کند: نکوهش آنها که سلامت دستگاه انتخاباتی را در ایران زیر سوال بردند؛ آرام کردن کاندیداهای رد صلاحیت شده؛ تأکید او بر اینکه نظر خاصی بر هیچ یک از کاندیداها ندارد؛ و جلوگیری از دخالت نیروهای نظامی.²⁷ او حتی قدم را از این فراتر گذاشت و از «آنها که از جمهوری اسلامی حمایت نمی کنند» هم خواست که در انتخابات شرکت کنند.²⁸ حسین قاضیان، یک جامعه شناس گفت:

در این انتخابات و در میانه یک مخاطره ملی، قرارداد اجتماعی ایران بازنویسی شد. جامعه پذیرفت که در یک انتخاباتی که به زعم او ایده ال نبود مشارکت کند و حکومت هم با یک نتیجه کمتر از ایده ال خود کنار آمد. این سازش دو جانبه به بهترین زبانی در شعار «دیکتاتور متشکریم» در جشن خودجوش مردم در شب پیروزی روحانی متبلور شد.²⁹

در مجموع نظام بخشی از مشروعیت خود را بازیافت و بطور بالقوه و حداقل موقتاً توانست فشارهای خارجی را تخفیف دهد؛ نخبگان توانستند یک مرکز ثقل سیاسی جدید در میانه تشکیل دهند؛ و امید مردم

باشد در واقع آنها را از برکت قطبی شدن که برای وحدت آنها لازم بود محروم کرد.» مصاحبه تلفنی گروه بحران، تهران، ۸ ژوئیه ۲۰۱۳.

²³ هیچ کاندیدایی بیش از جلیلی نماینده ادامه وضع موجود نبود و حتی برخی از اصولگرایان وی را به اندازه احمدی نژاد بی تجربه و تنگ نظر می دانستند. رجوع کنید به «نماینده مجلس از مردم می خواهد که کاندیدای افراطی ها را شکست دهند» رادیو زمانه، آن لاین، ۲۸ مه ۲۰۱۳. یک مبتکر اقتصادی برجسته ایرانی می گوید «اگر جلیلی انتخاب شود، آرزوی احمدی نژاد را خواهیم کرد.» مصاحبه تلفنی گروه بحران، تهران، ۷ ژوئن ۲۰۱۳. آرای پائین او نشانه ای از حمایت ضعیف از گفتن انقلابی اوست. استراتژیست اصولگرا، امیر محبیان استدلال می کند که «این پایان اصولگرایی رادیکال نیست. رادیکال ها در سایه به فعالیت خود ادامه می دهند و منتظر شکست روحانی در پایان دادن به تحریم ها و بازسازی اقتصاد خواهند نشست.» مرادوات ایمیلی گروه بحران، تهران، ۱۴ ژوئیه ۲۰۱۳.

²⁴ مصاحبه تلفنی گروه بحران، ۲۶ ژوئیه ۲۰۱۳.
²⁵ این شامل انتخابات مجلس، رئیس جمهور، شوراهای محلی و مجلس خبرگان (مجلسی که مسئول انتخاب جانشین ولی فقیه است) می شود. رجوع کنید به یاسمین عالم، " *Duality by Design: Iran's Electoral System, International Foundation For Electoral Systems* " بنیاد بین المللی سیستم های انتخاباتی، مارس، ۲۰۱۱ مصاحبه های گروه بحران، موسویان، واشنگتن، اول ژوئیه ۲۰۱۳؛ دیپلمات سابق ایران، استانبول، مارس ۲۰۱۳.

²⁶ یک مقام عالی رتبه پیشین گفت: «از مدت ها قبل تصمیم گرفته شده بود که ۲۰۱۳ باید خاطره انتخابات ۲۰۰۹ را پاک کند. فقط یک انتخابات بدون حاشیه با درصد مشارکت بالا و رقابت واقعی میان کاندیداها می توانست این هدف را محقق کند.» مصاحبه گروه بحران، ژوئن ۲۰۱۳. یک تحلیلگر سیاسی در تهران خاطر نشان کرد که «سوال چگونه در این انتخابات از سوال 'چه کسی' مهمتر است.» مصاحبه گروه بحران، ۲۰ ژوئن ۲۰۱۳. هرچند برای بعضی ها مانند عارف - کاندیدایی که در آخرین دقایق انصراف داد- انتخابات ۲۰۱۳ اعتبار سیستم انتخاباتی را بازسازی کرد، بسیاری دیگر هنوز از انتخابات ۲۰۰۹ به عنوان یک زخم التیام نیافته یاد می کنند. محمد تقی کربوبی، فرزند یکی دو کاندیدای ریاست جمهوری ۲۰۰۹ که اکنون در حصر خانگی است، گفت: «انتخابات ۲۰۱۳ بازگشتی بود به سیستم تثبیت شده انتخاباتی جمهوری اسلامی: "کنترل ورودی و پذیرش خروجی"، این نکته پرونده سال ۲۰۰۹ را نمی بندد و ما باید بر مطالبه اصلاح ساختار انتخاباتی ایران همچنان پافشاری کنیم." مصاحبه تلفنی گروه بحران، لندن ۱۷ ژوئیه ۲۰۱۳.

²⁷ مصاحبه تلفنی گروه بحران، تحلیلگر سیاسی، تهران، ۱ ژوئیه ۲۰۱۳.
«خامنه ای به ایرانیان می گوید: انتقاد از انتخابات کمک به دشمن است.»؛ رویترز، ۱۸ ژانویه ۲۰۱۳. «خامنه ای در مورد انتقادات ایالات متحد از انتخابات ایران: بروید به جهنم»، آسوشیپد پرس، ۱۴ ژوئن ۲۰۱۳. یک پیام روی تارنمای رهبر انقلاب می گوید: «کاندیداهای رد صلاحیت شده افراد بی صلاحیتی نیستند.» Khamenei.ir، ۲۲ مه ۲۰۱۳. «خامنه ای می گوید که او به هیچ کاندیدایی نظر خاص ندارد.» رویترز، ۲۹ مه ۲۰۱۳. «تدبیر رهبری در دستور به نیروهای مسلح و انمه جمعه در خلق حماسه سیاسی تعیین کننده بود...» خیرگزاری مهر، ۲۴ ژوئن ۲۰۱۳.

²⁸ «خامنه ای می گوید مشارکت بالا در انتخابات دشمنان را کلافه خواهد کرد.» رویترز، ۱۲ ژوئن ۲۰۱۳.

²⁹ مصاحبه گروه بحران، واشنگتن، ۸ ژوئیه ۲۰۱۳.

ناراضی برای دستیابی به یک آینده بهتر از طریق یک حرکت تحول جویانه و نه انقلابی دوباره زنده شد.³⁰ اما اساس ساختار قدرت در کشور دست نخورده ماند. قدرت نهاد ولایت فقیه (هرچند نه بطور مطلق) همچنان با فاصله زیاد فرای قدرت جناح های سیاسی است؛ اختیارات رئیس جمهور همچنان بر اساس قانون اساسی محدود است، و بیشتر مراکز قدرت همچنان در دست محافظه کاران باقی مانده است. هر ضربه ای که پیروزی روحانی به ولی فقیه و دیگران زده باشد، به نظر می رسد با این امتیازها جبران شود.

III. انتخابات در ایران تا چه حد معنا دارد؟

از زمان پیروزی روحانی، تحلیلگران سیاسی در مورد دامنه اختیارات رئیس جمهور بسیار سخن گفته اند. با توجه به زیردست بودن ریاست جمهوری نسبت به مقام رهبری که تصمیمات کلیدی را می گیرد، و این واقعیت که در فضای پرتنش جناح های سیاسی ایران رئیس جمهور اغلب تحت حمله دائمی مخالفان است، برخی معتقدند که روحانی از اقتدار بسیار محدودی برخوردار خواهد بود.³¹ اما دیگران با اشاره به جهت گیری بسیار متفاوت کشور در زمان رفسنجانی، خاتمی و احمدی نژاد تأکید می کنند که رئیس جمهوری اتفاقاً بسیار مهم است. آنها استدلال می کنند که پشتیبانی مردمی محدود روحانی - لاقول در مقایسه با خاتمی در زمان انتخابات³² - می تواند به عنوان یک امتیاز برای او تلقی شود زیرا کمتر برای مراکز قدرت یک تهدید به حساب می آید.³³

هیچکدام از این دو نظر کامل و دقیق نیستند، و هر دو نظر به پیچیدگی سیستم سیاسی غیرشفاف ایران، مراکز متعدد قدرت، و سیالیت میزان قدرت نسبی این مراکز کم بها می دهند.³⁴ رئیس جمهور ایران میان سه مرکز قدرت منگنه شده اند: دفتر ولی فقیه (تصمیم گیرنده نهایی)، مجلس (قانونگذار نهایی) و شورای نگهبان (داور نهایی در مورد انطباق قوانین با قانون اساسی و مقررات اسلام). در مجموع این سه نهاد، قدرت اثرگذاری مستقیم و حق وتو در مورد سیاست های ریاست جمهوری و انتصاب های او دارند.

اما بدون تردید شیوه عمل و گویش رئیس جمهوری، هم در مسائل داخلی و هم در مسائل بین المللی، اهمیت دارد - واقعیتی که به وضوح در صدمه هایی که زبان احمدی نژاد به کشور وارد کرد، مشاهده می شود.³⁵

روحانی مانند سلف خود اختیار انتخاب تیم خود را دارد و مایل است که بسیاری از مدیران باتجربه و دیپلمات های خبره را که توسط احمدی نژاد خانه نشین شده بودند دوباره به کار بگیرد.³⁶ حسین موسویان،

³⁰ جواد صالحی اصفهانی، یک اقتصاددان، گفت «شبهات درصد آرای روحانی در شهرها و روستاها نشان می دهد که مردم ایران دیگر به پوپولیسم و تغییرات رادیکال اعتقادی ندارند. آنها به این درجه از بلوغ رسیده اند که درک کنند که راه خروج از وضعیت اسفبار کنونی مدیریت کارآمد اقتصادی و اعتدال در روابط بین المللی است.» مصاحبه گروه بحران، واشنگتن، ۱۶ جولای ۲۰۱۳.
³¹ مصاحبه های گروه بحران، مقامات ایالات متحد و اتحادیه اروپا، واشنگتن - بروکسل و اورشلیم، ژوئن - ژوئیه ۲۰۱۳. رئیس جمهور آمریکا اواما گفت «ما می دانیم که در نظام آنها ولی فقیه بسیاری از تصمیمات را اتخاذ می کند و باید منتظر باشیم و ببینیم که وضعیت در هفته ها، ماه ها و سالهای آینده چگونه تحول می یابد.» رجوع کنید به «Obama on Rouhani's victory»
^{IranPrimer}، موسسه صلح ایالات متحده آمریکا، ۱۷ ژوئن ۲۰۱۳. بعضی ها برای ابراز تردید در وزن سیاسی او به پیروزی او با فاصله ای کم از حد نصاب اشاره می کنند. مصاحبه های گروه بحران، مقامات آمریکا و تحلیلگران ایران، واشنگتن، ۱۲ ژوئیه ۲۰۱۳. قدرت ولی فقیه بر اساس اصل ۱۱۰ و اصل ۱۱۳ قانون اساسی است؛ این مساله بطور مداوم در جدل انتخابات هم به مردم و هم کاندیداها گوشزد می شود. رجوع کنید به «Hopefuls incompetent to talk about Iran-US ties» پرس تی وی، ۳ مه ۲۰۱۳.

³² خاتمی در سال ۱۹۹۷ با نزدیک به ۷۰ درصد آرا در مقایسه با آرای ۵۰،۷ درصدی روحانی برنده شد.

³³ مصاحبه تلفنی گروه بحران، ناصر هادیان، استاد دانشگاه تهران و مشاور در مرکز تحقیقات استراتژیک روحانی، تهران، ۱ ژوئیه ۲۰۱۳. یک همکار سابق دیگر روحانی گفت «اگر او محبوبیت خاتمی را داشت و یا با رای بالاتری انتخاب شده بود، مراکز قدرت به او به عنوان یک تهدید می نگرستند.» مصاحبه تلفنی گروه بحران، تهران، ۳ ژوئیه ۲۰۱۳.

³⁴ گروه بحران نوشت: «تصمیمات استراتژیک ایران به نظر می رسد توسط گروه کوچکی از مسئولان بالا اتخاذ می شود که نسبتاً منزوی هستند اما منعکس کننده تغییرات ساختارهای نهادی رسمی (مثلاً در نتیجه یک انتخابات و با تغییر پرسنل) و تحولات کلان شرایط منطقه ای و جهانی هستند.» Middle East Briefing, N 18, Iran: What Does Ahmadinejad's Victory Mean? ۴ اگوست ۲۰۰۵.

³⁵ در طول انتخابات گویش تحریک کننده احمدی نژاد توسط همه کاندیداها به جز جلیلی مورد انتقاد قرار گرفت. آرش کریمی. «Potential Presidential Candidate Says Holocaust Denial Was Damaging», Al-Monitor.com ۲۳ آوریل ۲۰۱۳.

معاون سابق روحانی در تیم مذاکرات هسته ای گفت "اگر گمان می کنید که رئیس جمهور در سیاست خارجی نقشی ندارد کافی است دو رئیس جمهور پیشین را مقایسه کنید. رهبر همان بود اما سیاست خارجی ایران در دوران خاتمی سیاستی مسالمت آمیز و در زمان احمدی نژاد مجادله برانگیز بود".³⁷

مهمتر اینکه در نوردیدن دریای سیاست ایرانی برای روحانی چالش جدیدی نیست.³⁸ به عنوان یکی از افراد نزدیک به مراکز قدرت از آغاز انقلاب،³⁹ او امتیازهای متعددی نسبت به سلف های خود دارد. اول این که او سابقه طولانی در تعامل مستقیم با ولی فقیه دارد، در حالی که موقعیت رهبر را به عنوان تصمیم گیرنده نهایی به رسمیت می شناسد اما ظاهراً معتقد است که می تواند در شکل گیری تصمیم های او موثر باشد.⁴⁰ روحانی همچنین ظاهراً بر این نظر است که با حمایت رهبری می تواند بسیاری از مخالفت های داخلی را خنثی کند.⁴¹ یک دیپلمات سابق ایرانی گفت "در حال حاضر خامنه ای به روحانی اعتماد دارد. او می داند که رئیس جمهوری جدید کشتی نظام را در جهتی تا حدودی متفاوت هدایت خواهد کرد اما آن را غرق نخواهد کرد".⁴²

دومین امتیاز، تجربه طولانی روحانی در ایجاد تفاهم سیاسی است، آنچه خود او از آن به عنوان "هماهنگ کردن نظرات و گاه وساطت در درگیری های جناحی" یاد کرده است.⁴³ البته موقعیت او در مرکز طیف ممکن است باعث شود که از حمایت قوی جناحی برخوردار نباشد،⁴⁴ اما در عین حال او می تواند از این

³⁶ گزینش های روحانی برای پست های وزارت، در حالی که نگرانی های اصول گرایان را در مورد وزارت خانه های حساس مانند اطلاعات، کشور، و فرهنگ و ارشاد اسلامی رفع می کند، در مجموع بازگشتی بود به کارشناسان عملگر که در دولت های رفسنجانی و خاتمی کار کرده بودند.

رجوع کنید به توماس اردبرینک "Iranian President is Sworn In and Presents a New Cabinet of Familiar Faces" نیویورک تایمز ۴ اگوست ۲۰۱۳. با پیش بینی این مساله هادیان آن را «بازگشت کاردانان» نامیده بود. مصاحبه تلفنی گروه بحران، تهران، ۱ ژوئیه ۲۰۱۳.

³⁷ مصاحبه گروه بحران، نیویورک، ۲۴ ژوئن ۲۰۱۳.

³⁸ ری تکیه تحلیلگر ایران نوشت "روحانی یک عنصر خودی رژیم از آغاز انقلاب ۱۹۷۹ بوده است. توانایی او در مانور درون آن سیستم پر حيله، گواه فراست و ذکاوت ویژه اوست." رجوع کنید به "Hassan Rouhani's Burden" لوس آنجلس تایمز، ۲۹ ژوئیه ۲۰۱۳.

³⁹ او به عنوان عضو پارلمان ۱۹۸۰-۲۰۰۱، فرمانده دفاع ضد هوایی ۱۹۸۶-۱۹۹۱، دبیرکل شورای عالی امنیت ملی (۱۹۸۹-۲۰۰۵) و مدیر مرکز تحقیقات استراتژیک (۱۹۹۲-۲۰۱۳) اتاق فکری نزدیک به شورای مصلحت نظام که به ولی فقیه مشاوره می دهد، خدمت کرده است. در فاصله سالهای ۲۰۰۳ و ۲۰۰۵ او ریاست تیم مذاکرات هسته ای را به عهده داشت. در زمان ثبت نام برای انتخابات ریاست جمهوری او هم عضو مجلس خبرگان و هم نماینده شخصی رهبر در شورای امنیت ملی بود.

⁴⁰ طی ۱۶ سال خدمت در شورای عالی امنیت ملی او در ارتباط مستقیم با آیت الله خامنه ای بوده است. روحانی در خاطرات خود نوشته که در سال ۲۰۰۳ به رغم عدم تمایل شخصی بعد از توصیه رهبر مسئولیت پرونده هسته ای را به دست گرفته است. رهبر به او گفته بود "این باری روی دوش من است، آن را بدوش خودت بگیر". حسن روحانی، امنیت ملی و دیپلماسی هسته ای (تهران، ۲۰۱۱) صفحه ۱۳۷. در یک مصاحبه او گفت: تصمیمات در مسائل عمده سیاست خارجی بر اساس قانون اساسی نیازمند حمایت ولی فقیه است. من افتخار دارم که با خدمت به عنوان مشاور امنیت ملی در دولت های خاتمی و رفسنجانی دارای تجربه طولانی کار کردن با [او را] دارم. حتی در طول هشت سال گذشته من همچنان یکی از دو نماینده ایشان در شورای عالی امنیت ملی بودم. اگر انتخاب بشوم انتظار دارم که از همان درجه از حمایت و اعتماد ولی فقیه در مورد ابتکارات و اقدامات خود برای پیشبرد سیاست خارجی برخوردار شوم." رجوع کنید به "الشرق الاوسط، ۱۵ ژوئن ۲۰۱۳. موسویان، رئیس سابق کمیته سیاست خارجی شورای عالی امنیت ملی (ش.ع.ا.م)، اظهار داشت که «بیشتر اعضای شورای عالی امنیت ملی از سوی رئیس جمهور تعیین می شوند و رئیس جمهور خود مدیر جلسه های ش.ع.ا.م است. بنا بر این نظرات آنها در سیاست خارجی تعیین کننده است. رهبر به ندرت تصمیم های ش.ع.ا.م که با اتفاق نظر گرفته شده وتو می کند.» مصاحبه گروه بحران، واشنگتن، ۱ ژوئیه ۲۰۱۳. برای مطالعه بیشتر در مورد روند تصمیم سازی در ش.ع.ا.م رجوع کنید به روحانی، «امنیت ملی و دیپلماسی هسته ای» نقل قول بالا، صفحه ۹۳.

⁴¹ روحانی خاطر نشان کرد: «رادیکال های [داخلی] و تندروها بعد از تأیید [موافقت نامه ۲۰۰۳ که روحانی با اروپایی ها امضا کرد] مزوی و ساکت شدند. «امنیت ملی و دیپلماسی هسته ای»، نقل قول بالا، صفحه ۶۶۹.

⁴² مصاحبه تلفنی گروه بحران، تهران، ۲۴ ژوئن ۲۰۱۳. البته، هرچند رابطه خوب با رهبری لازمه یک ریاست جمهوری کارآمد است اما کافی نیست؛ احمدی نژاد در ابتدا حمایت کامل ولی فقیه را داشت اما به طور دایم در نزاع با مجلس بود. رجوع کنید به گزارش خاورمیانه گروه بحران، شماره ۲۱. Iran: Ahmadinejad's Tumultuous Presidency. ۶ فوریه ۲۰۰۷.

⁴³ روحانی، امنیت ملی و دیپلماسی هسته ای، نقل قول بالا، صفحه ۱۰۳. جلسه های ش.ع.ا.م همچنین به گفته خود روحانی شامل «مخلوطی از سه شاخه حکومت و مقام های بلند پایه نظامی و غیرنظامی بود.» تجربه دو دهه به عنوان قانونگذار و عضو رهبری مجلس می تواند به او برای برقراری یک رابطه احترام آمیز با دستگاه قانونگذاری کمک کند. رجوع کنید به «Rouhani pledges end to bickering with Iran Parliament» رویترز، ۱۵ ژوئیه ۲۰۱۳.

⁴⁴ روحانی گفت قبل از پذیرش مسئولیت مذاکرات هسته ای نگران بوده که «وابسته نبودن او به یک جناح خاص ممکن است باعث نبود همکاری با او و تضعیف توافق ملی در مورد پرونده هسته ای شود.»؛ او اشاره می کند که رویدادهای بعدی نشان داد که نگرانی وی به جا بوده است. امنیت ملی و دیپلماسی هسته ای، نقل قول بالا، صفحه ۶۸۹.

موقعیت برای خنثی سازی مخالفین استفاده کند. با اشاره به پیامدهای بد و فلج کننده درگیری های جناحی، روحانی وعده داد که یک دولت فرا جناحی تشکیل دهد و در مقام عمل همین کار را هم کرد.⁴⁵

IV. معمای هسته ای

بحث در مورد تاثیر رئیس جمهور طبعاً به موضوع داغ نظرات او به خصوص در مورد پرونده هسته ای می کشد. از یک سو کسانی مانند نخست وزیر اسرائیل بنجامین نتانیاو روحانی را "گرگی در لباس میش"⁴⁶ و چهره ملایم تر رژیمی می داند که مصمم به دستیابی به سلاح هسته ای است اما رویکردی ماهرانه تر و مکارانه تر برای رسیدن به هدف برگزیده است.⁴⁷ بر اساس این فرضیه نتیجه انتخابات به ایران این امکان را می دهد که میان P5+1 شکاف بیندازد و انزوای سیاسی خود را در منطقه کاهش دهد و از این طریق هم صدمه های ناشی از تحریم های کنونی را تخفیف دهد و هم تحریم های بین المللی جدید را نامحتمل تر کند.⁴⁸ از سوی دیگر برخی از تحلیلگران علائمی می بینند که ایران واقعاً به دنبال راهی برای خروج از بحران است: اینکه روحانی به گفته یک تحلیلگر "ترمیم کننده ای است که برای نجات جمهوری اسلامی بر سر کار آمده".⁴⁹ به همین دلیل فضای عمومی در غرب آن طور که یک مقام آمریکایی تشریح می کند، فضای خوشبینی محتاطانه است که در آن "وزن احتیاط بر خوشبینی می چربد".⁵⁰

هرگونه پیش بینی در بهترین حالت یک گمانه زنی بیش نیست، اما این گمانه زنی باید دست کم سه عامل را در نظر داشته باشد: وجوه ثبات و تغییر ناپذیر سیاست هسته ای تهران و در نتیجه محدودیت های ناگزیر در قدرت مانور رئیس جمهوری در این عرصه، پیشینه خود روحانی؛ و اظهارات اخیر او.

در رابطه با مساله اول: فارغ از جزئیات یک توافق هسته ای تردیدی نیست که هر رهبر ایران بر حفظ برنامه هسته ای و به رسمیت شناخته شدن آنچه «حق خدشه ناپذیر غنی سازی» خوانده می شود اصرار

⁴⁵ مصاحبه های تلفنی گروه بحران، تحلیلگران سیاسی ایران، تهران، ۵ و ۶ آگوست ۲۰۱۳. صادق زیباکلام، استاد دانشگاه تهران این را «یک حرکت ظریف تعادل ساز» نامید. او افزود: «اصلاح طلبان وقتی در سال ۱۹۹۷ روی کار آمدند محافظه کاران را تصفیه کردند. محافظه کاران هم در سال ۲۰۰۵ تلافی کردند. روحانی این اشتباه را تکرار نخواهد کرد، چون او خود شاهد بوده که هیچ جناحی نمی تواند بدون ایجاد فلج سیاسی مدیریت کشور را در انحصار خود بگیرد.» مصاحبه تلفنی گروه بحران، تهران، ۸ ژوئیه ۲۰۱۳؛ علیرضا اشراقی، "Iran's proposed cabinet: The old guard is back in charge"، سی ان ان آنلاین، ۷ آگوست ۲۰۱۳.

⁴⁶ «Benjamin Netanyahu brands new Iranian president a 'wolf in sheep's clothing'» آسوشیند پریس، ۱۵ ژوئیه ۲۰۱۳.

⁴⁷ مصاحبه های گروه بحران، مقامات پیشین آمریکا، مقامات اسرائیل و تحلیلگر ایران، واشنگتن، ژوئیه ۲۰۱۳. همچنین رجوع کنید به رول مارک گرشوت، «Rouhani is a Tool of Iran's Rulers» نیویورک تایمز، ۱۷ ژوئن ۲۰۱۳. مارک دوبوویس، «Why You Shouldn't Get Too Excited about Rouhani» اتلانتیک، ۱۷ ژوئن ۲۰۱۳.

⁴⁸ یکی از نزدیکان روحانی به طور سر بسته این مساله را تایید کرد و گفت "رئیس جمهور جدید تلاش صادقانه ای برای حل بن بست هسته ای خواهد کرد. اما اگر تحریم ها لغو نشوند، روحانی به گزینه از رمق انداختن تحریم ها روی می آورد و نشان می دهد که ایران مقصر بی ثمری مذاکرات نبوده است." مصاحبه تلفنی گروه بحران، تهران، ۱۳ ژوئیه ۲۰۱۳. این گفته با نوشته های سابق روحانی هم همخوانی دارد "روبرو شدن با یک اروپای متحد با آمریکا برای ایران بسیار دشوار بود و در نتیجه تلاش برای شکاف انداختن در جبهه غرب لازم شد" امنیت ملی و دیپلماسی هسته ای، نقل قول بالا، صفحه ۶۶۵. همچنین رجوع کنید به لونیس شربانو، "Russia, China block UN condemnation of Iran missile tests"، رویترز، ۱۵ ژوئیه ۲۰۱۳. با این وجود یک مقام ارشد آمریکایی گفت که اتحاد میان اعضا P5+1 حتی به دنبال انتخابات اخیر بی خدشه مانده است. مصاحبه گروه بحران، واشنگتن ۱۸ ژوئیه ۲۰۱۳. ترمیم رابطه ایران با عربستان سعودی ظاهراً یک اولویت دیگر روحانی است. مکاتبات گروه بحران، کیهان برزگر، مدیر موسسه مطالعات استراتژیک خاور میانه، تهران ۱۶ ژوئیه ۲۰۱۳. کارنامه گذشته روحانی با نقشی که او در امضای یک قرارداد امنیتی عدم دخالت میان ایران و عربستان سعودی در سال ۱۹۹۸ ایفا کرد؛ و مسافرت های او به کشورهای شورای همکاری خلیج در سال ۲۰۰۵ و ۲۰۰۷ طبعاً احتمال پیشرفت در این زمینه را افزایش می دهند. برای مرور موانع رجوع کنید به ف. گرگوری گاس III «Iran's Incoming President and the New Middle East Cold War» موسسه بروکینگز، ۸ ژوئیه ۲۰۱۳.

⁴⁹ مصاحبه گروه بحران، تحلیلگر مسائل ایران، واشنگتن ۲۲ ژوئیه ۲۰۱۳. همچنین رجوع کنید به پوشکا فیشر «A Glimmer of Hope in Iran» ۲۴ ژوئن ۲۰۰۳. یک مقام فرانسوی گفت: "ساده انگارانه است که تصور کنیم روحانی به علت تحریم ها انتخاب شد. اما این تصور هم که تحریم هیچ نقشی بازی نکرده نادرست است." مصاحبه گروه بحران، ۸ ژوئیه ۲۰۱۳.

⁵⁰ مصاحبه گروه بحران، واشنگتن ۳ ژوئیه ۲۰۱۳. همچنین مصاحبه های گروه بحران مقامات ایالات متحد، اتحادیه اروپا، واشنگتن - بروکسل، ژوئن ۲۰۱۳.

خواهد ورزید.⁵¹ پیشینه و سخنان اخیر روحانی هیچکدام انحرافی از این اصل ثابت را نشان نمی دهد.⁵² یک عضو سابق تیم مذاکره کننده ایرانی گفت:

روحانی به شدت حامی برنامه هسته ای بود. به همین دلیل در سال ۲۰۰۳ با تعلیقی که محدود به تزیق گاز اورانیوم به سانتریفوژها بود موافقت کرد تا فعالیت ها برای تکمیل دیگر بخش های زیرساخت هسته ای بتواند ادامه پیدا کند. برنامه هسته ای مانند فرزند فکری روحانی است. از زمان بازدید از نیروگاه بوشهر بعد از حمله عراق به آن در اوایل دهه ۸۰، تا انجام مذاکره با روسیه و چین برای ایجاد نیروگاه های هسته ای در اواخر دهه ۱۹۸۰، و بالاخره ۶۷۸ روز فعالیت او به عنوان رئیس تیم مذاکره کننده هسته ای، او همواره از نزدیک و به طور پیوسته درگیر این مساله بوده است.⁵³

روحانی همچنین با یک رشته دینامیسم سیاسی و مواضع داخلی روبروست که بر اثر انتخاب او دچار تغییر نشده اند. او این فضای داخلی را در خاطراتی که در سال 2011 منتشر کرد اینگونه تشریح می کند: یک فرهنگ سیاسی که از ریسک کردن بیزار است⁵⁴ و از پذیرش مسئولیت برای اتخاذ تصمیمات دشوار سر باز می زند⁵⁵؛ «بدبینی مفرط» نسبت به غرب⁵⁶؛ مکانیزم های پیچیده و اغلب فلج کننده⁵⁷؛ بی صبری⁵⁸ و دشواری عمیق در ایجاد همفکری و همگرایی.⁵⁹

⁵¹ یک مقام ارشد آمریکایی گفت "غرب هرگز با صراحت این حق را به رسمیت نخواهد شناخت. چرا ما باید آنچه را که پیمان ان پی تی مبهم گذاشته مشخص کنیم؟" مصاحبه گروه بحران، واشنگتن، ۷ مه ۲۰۱۳. یک نگرانی محوری این است که به رسمیت شناختن این حق بدعت تازه ای بگذارد که به گسترش فناوری های با استفاده دوگانه در سراسر جهان منجر شود. یک مقام ارشد دیگر آمریکایی پرسید "چگونه می توانیم از امارات متحده عربی بخواهیم که به توافق دو طرفه مان احترام بگذارند و از غنی کردن اورانیوم بپرهیزد، اگر ایران این حق را داشته باشد که در خاک خود غنی سازی کند." مصاحبه گروه بحران، واشنگتن، ۱۸ ژوئیه ۲۰۱۳. برای اطلاعات بیشتر رجوع کنید به داریل کیمبل: «The US Atomic Energy Act Section 123 at a Glance» انجمن کنترل تسلیحاتی، مارس ۲۰۱۳. این اکره می تواند همچنین از این نگرانی ناشی شود که چنین کاری ممکن است مهار کردن دامنه و حجم برنامه هسته ای ایران را دشوارتر کند آنهم در شرایطی که آژانس بین المللی انرژی اتمی هنوز قادر نیست "اعلام کند که همه مواد هسته ای در ایران برای اهداف صلح طلبانه است." مصاحبه های گروه بحران، مقامات ایالات متحده و اتحادیه اروپا، واشنگتن - بروکسل، اکتبر ۲۰۱۲ - مه ۲۰۱۳. رجوع کنید به "Implementation of the NPT Safeguards Agreement and relevant provisions of Security Council resolution in the Islamic Republic of Iran"، آژانس، Gov/2013/27، ۲۲ مه ۲۰۱۳. و بالاخره، آمریکا و متحدان آن مایل نیستند که با دادن حق غنی سازی به ایران شش قطعنامه شورای امنیت ملل متحد در فاصله ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۰ (1737, 1747, 1803, 1835) و 1929) مبتنی بر ضرورت تعلیق همه فعالیت های غنی سازی را تا حصول اطمینان از طبیعت صلح طلبانه برنامه هسته ای نقض کنند.

⁵² روحانی تاکید کرد که به رسمیت شناختن حق ایران برای غنی سازی یک هدف اصولی بوده که در مذاکرات ۲۰۰۵-۲۰۰۳ با سه کشور اروپایی آن را دنبال می کرد و خاطر نشان ساخت که «هر دولتی که تعلیق درازمدت و یا توقف غنی سازی را بپذیرد محکوم به شکست است.» امنیت ملی و دیپلماسی هسته ای، نقل قول بالا، صفحه ۶۱ و ۶۶. او همچنین توضیح داد که با ترک گفتگوهای اقتصادی و سیاسی که به طور موازی با مذاکرات هسته ای با سه کشور اروپایی در جریان بود، و با تصویب قانونی که دولت را موظف می کرد برای توانایی نیروی هسته ای معادل ۲۰ هزار مگاتون سوخت تولید کند، ایران نشان داد که هرگز حق غنی سازی اورانیوم را با امتیازهای اقتصادی و سیاسی معامله نمی کند. همانجا، صفحه ۴۳۹-۴۳۷. بعد از انتخابات روحانی این به رسمیت شناختن را به عنوان یک پیش شرط برای گفتگوهای دو جانبه با آمریکا مطرح کرد. «Rouhani: US must recognize Iran's nuclear rights before any direct talks»، رویترز، ۱۷ ژوئن ۲۰۱۳. بعد از آغاز رسمی کارش به عنوان رئیس جمهور، او گفت "ما از حقوق مردم ایران کوتاه نمی آیم". رجوع کنید به "اولین مصاحبه مطبوعاتی رئیس جمهور" president.ir، ۶ اگوست ۲۰۱۳.

⁵³ مصاحبه تلفنی گروه بحران، تهران، ۱ اگوست 2013. روحانی گفت: «جمهوری اسلامی مصمم است برای تامین نیازهای انرژی خود نیروگاه های هسته ای بسازد... خوشبختانه این پروژه ملی پیشرفت های مهمی در چند سال گذشته داشته است و اکنون غنی سازی به سطح فنی قابل قبولی رسیده است و بخش های مختلف چرخه سوخت هسته ای تکمیل شده است. استراتژی اصلی ایران همواره این بوده که فناوری و دانش بومی خود را تکمیل کند... برنامه هسته ای جمهوری اسلامی بومی، صلح طلبانه، و غیرقابل بازگشت است.» رجوع کنید به «مصاحبه با حسن روحانی»، دیپلماسی ایرانی irandiplomacy.ir، 27 مه 2013. در تازه ترین کتاب خود او می نویسد "پیشرفت های علمی و تکنولوژیک کشور از طریق دستیابی به دانش هسته ای یک تصویری نیست که توسط یک دولت یا گروه قاب گرفته شود. هر دولتی از زمان انقلاب، با توجه به توانایی هایش و شرایط موجود در این جهت تلاش کرده است". امنیت ملی و دیپلماسی هسته ای، نقل قول بالا، صفحه 21.

⁵⁴ کمتر کسی در ایران حاضر است بار سنگین تصمیم های حساس ملی را به دوش بکشد چون می داند کسانی که مسئولیتی ندارند به سرزنش آن ها خواهند پرداخت و اعتماد به نظام را خدشه دار می کنند" همانجا، صفحه 59.

⁵⁵ روایت روحانی از گفتگوهای سال 2003 با سه کشور اروپایی که منجر به غنی سازی شد بسیار گویاست: «من ابتدا به رئیس جمهوری [خاتمی] تلفن زدم و او را از دشواری های مذاکرات و نظرات خودم و کارشناسان آگاه کردم. در نهایت او گفت آنچه که درست تشخیص می دهی انجام بده اما از شکست مذاکرات اجتناب کن... سپس من با دفتر رهبری تماس گرفتم و تقاضا کردم که جزئیات مباحثات به ایشان منتقل شود و [اینکه] نظر ایشان سریعاً به من ابلاغ شود. اما من پاسخی نگرفتم. بدین ترتیب شرایط

رئیس جمهوری جدید حامل یک پیشینه چندگانه است. او معمار تنها موافقتنامه هسته ای بین ایران و غرب است، که با توجه به عمق بی اعتمادی بین طرفین دستاورد کوچکی نیست.⁶⁰ اما او همچنین به روشنی با توجه اصل برنامه هسته ای همزمان با انجام مذاکرات، شرایط را برای تکمیل زیرساخت هسته ای کشور فراهم کرد و از جانشین خود (جلیلی) به علت تاکید بر شیوه و زبان بی پروا به جای توجه به هدف نهایی انتقاد کرده است.⁶¹ به گفته او "یا یک رویکرد عقلانی تر کشور می توانست با پرداخت هزینه کمتر به این پیشرفت های هسته ای دست یابد."⁶² علاوه بر این درس هایی که او از توافق ۲۰۰۳-۲۰۰۴ و انتقادهای شدیدی که در داخل کشور به وی شد گرفته است می تواند باعث شود که احتیاط بیشتری به خرج بدهد.⁶³ در داخل کشور این توافق به عنوان کاری اشتباه شناخته می شود که در آن تعلیق غنی سازی، نه منجر به به رسمیت شناختن حق غنی سازی شد و نه به دریافت کمک های هسته ای، تکنولوژی، اقتصادی و امنیتی وعده داده شده.⁶⁴ یک همکار سابق گفت "او به همه خواسته های اروپایی ها در سال ۲۰۰۳ و ۲۰۰۴ تن داد. اما غرب پشت او را خالی کرد و او با دست خالی آماج حمله های محافظه کاران قرار گرفت".⁶⁵ در همین راستا یک دیپلمات سابق ایرانی گفت "خامنه ای باید ثابت کند که برنامه هسته ای ارزش این همه

امکان مقداری مانور را در مورد متن پیش نویس توافقنامه ایجاد کرد. همانجا صفحه 181. روحانی بعدها به خاطر این تصمیم توسط بسیاری در داخل کشور و از جمله ولی فقیه مورد انتقاد قرار گرفت.

⁵⁶ "بدبینی شدید نسبت به غرب و سازمان های بین المللی یک درد مزمن است که در ذهن بسیاری ریشه دوانده است. بخشی از آن قابل توجه است اما این گونه دیدگاه های جزئی غیر واقع بینانه است". همانجا، صفحه 684.

⁵⁷ "به علت فشار های داخلی و بدبینی نسبت به روابط خارجی، تیم هسته ای مجبور بود هر گامی را با مقامات ارشد هماهنگ کند. فرض بر این بود که تیم هسته ای دارای اختیار عمل است اما واقعیت به گونه دیگری بود". همانجا، صفحه 342.

⁵⁸ "متأسفانه بعضی ها انتظار داشتند که مساله [هسته ای] در عرض چند ماه حل و فصل شود. اما برای من روشن بود که این مساله بفرنج در کوتاه مدت قابل حل نیست". همانجا، صفحه 151.

⁵⁹ "تجربه نشان می دهد که پیوند زدن تصمیم های بنیادی و سیاست های اساسی با منافع یک جناح به منافع ملی و کشور صدمه می زند. در طول مذاکرات هسته ای من به کرات با انتقاد، پرسش، و تهمت هایی روبرو بودم که هدف آن در اصل تصفیه حساب های سیاسی بود". همانجا، صفحه 686.

⁶⁰ بر پایه توافق اولیه مورخ 21 اکتبر 2003، ایران داوطلبانه پروتکل الحاقی آژانس بین المللی انرژی اتمی را اجرا و به طور موقت همه فعالیت های غنی سازی و بازپرداختی را بر اساس تعریف آژانس تعلیق کرد. بر اساس یک توافق دیگر که در 15 نوامبر 2004 در پاریس به امضا رسید، ایران دوباره تایید کرد که به دنبال دستیابی به سلاح هسته ای نیست و خود را به همکاری و شفافیت کامل با آژانس متعهد کرد و با تمدید تعلیق همه فعالیت های غنی سازی و بازپرداختی موافقت نمود. سه کشور اروپایی به نوبه خود این تعلیق را به عنوان «یک اقدام اعتماد ساز داوطلبانه و نه یک تعهد قانونی» به رسمیت شناختند و با ارائه «تضمین های قطعی در زمینه همکاری هسته ای، فنی، اقتصادی، و امنیتی» موافقت کردند. رجوع کنید به گزارش خاورمیانه شماره 18 از گروه بحران 27 اکتبر 2003؛ و شماره 51 «Iran: Is There a Way out of the Nuclear impasse?»، 23 فوریه 2006. یک سفیر سابق فرانسه در ایران گفت روحانی در تصمیم سال 2003 مبنی بر توقف جنبه های نظامی برنامه هسته ای ایران نقش کلیدی ایفا کرده است. رجوع کنید به فرانسوا نیکولا Rouhani and Nuclear Bomb هرالد تریبون بین المللی، 26 ژوئیه 2013.

⁶¹ در سال 2005 او نوشت: «در حالی که ما در تهران با اروپایی ها مذاکره می کردیم... بواسطه ایجاد یک فضای آرام، ما توانستیم کار [مرکز هسته ای] اصفهان را کامل کنیم.» رجوع کنید به حسن روحانی «گفتمان: فراسوی چالش های ایران و آژانس در پرونده هسته ای»، راهبرد، 30 سپتامبر 2005. یک عضو تیم مذاکراتی روحانی استدلال کرد که «سخنان او برای مصرف داخلی و دفع اتهام نرمش و وادادن از طرف مخالفان که متوجه او می شد طراحی شده بود». مصاحبه تلفنی، تهران، 13 ژوئیه 2013. برای بحث در این زمینه رجوع کنید به جان بولتون، «Hassan Rouhani is no moderate on Iran's nuclear weapons»، فاکس نیوز، 18 ژوئن 2013؛ پیتر جنکینس، «Did Hassan Rouhani Dupe Europe in 2003?»، 25 ژوئن 2013. lobelog.com

⁶² "صاحبه با حسن روحانی"، دیپلماسی ایرانی، نقل قول بالا.

⁶³ بعد از جایگزینی روحانی به عنوان رئیس تیم مذاکره کننده در سال 2005، علی لاریجانی از تیم قبلی به علت استراتژی از موضع ترس «معامله یک مروارید نادر با یک آب نبات» انتقاد کرد. رجوع کنید به صادق صبا، «Iran hardliner heads nuclear team» بی بی سی، 8 اگوست 2013.

⁶⁴ سه کشور اروپایی متعهد شده بودند که مذاکرات بر پایه یک توافق تجاری و همکاری را از سر بگیرد؛ فعالانه از مذاکرات برای دسترسی ایران به سازمان تجارت جهانی (دبلیو تی او) حمایت کنند؛ از ایران برای پیوستن به گروه متخصصان برای رویکردهای چند جانبه به چرخه سوخت هسته ای دعوت به عمل بیاورند (گروهی که در IAEA برای ارزیابی گزینه ها برای رویکرد چند جانبه به چرخه سوخت هسته ای تشکیل شده است)؛ در مورد مسائل امنیتی همکاری کنند؛ و از تلاش ایران برای دستیابی به راکتور آب سبک حمایت نماید. رجوع کنید به «Communication concerning the agreement signed in Paris on 15 November 2004»، IAEA/INFCIRC/637، 26 نوامبر 2004.

⁶⁵ مصاحبه تلفنی گروه بحران، تهران، 13 ژوئیه 2013.

در دسر را داشت و روحانی باید ثابت کند که آدمی ساده لوح مرعوب نیست. به همین رو هر دو نیازمند عقب نشینی های جدی از سوی غرب هستند.⁶⁶

یک نتیجه محتمل این وضعیت این است که روحانی از برداشتن هر گامی در جهت تعلیق غنی سازی اکراه خواهد کرد. به گفته خود او "دوران [تعلیق] گذشته است... راه های متعدد دیگری برای اعتماد سازی با غرب وجود دارد".⁶⁷ در عوض او احتمالاً بیشتر مایل است بر اقداماتی در جهت افزایش شفافیت برنامه هسته ای تمرکز کند.⁶⁸

در این که آیا این اقدامات کافی خواهند بود جای تردید است. با توجه به هدف اصلی غرب مبنی بر اطمینان از این که قبل از رسیدن ایران به آستانه نظامی هسته ای، توان مداخله داشته باشد (به عبارات دیگر افزایش فاصله ایران از این آستانه)⁶⁹، رشد سریع تعداد سانتریفوژها (از ۱۶۰ دستگاه زمانی که روحانی مسئولیت پرونده را در سال ۲۰۰۳ به دست گرفت تا بیش از ۱۶۰۰۰ دستگاه در حال حاضر) یک نگرانی جدی برای غرب است که شفافیت بیشتر کمکی به رفع آن نمی کند. به گفته یک مقام اتحادیه اروپا "شفافیت چیز مثبتی است اما ایران می تواند در کمال شفافیت عملاً به یک کشور دارای توانایی ساخت سلاح هسته ای تبدیل شود".⁷⁰ حتی تمرکز روی توقف غنی سازی ۲۰ درصدی (که ایران پیشتر پیشنهاد کرده بود)⁷¹ احتمالاً دیگر جاذبه چندانی برای غرب نخواهد داشت. یک مقام امریکایی گفت "با توجه به عوامل نگران کننده جدیدی مثل نیروگاه آب سنگین اراک، انباشت اورانیوم ۵ درصد [غنی شده] و نصب سانتریفوژهای پیشرفته، توقف غنی سازی ۲۰ درصدی به تدریج ارزش خود را از دست می دهد".⁷²

جدای از این موانع، به نظر می رسد که یک عامل تغییر یافته است: همانطور که تبلیغات انتخاباتی نشان داد، نسبت به تاکتیک های مذاکراتی تهران در میان مردم و خبندگان نارضایتی وجود دارد. این مساله خود را در یک مناظره تلویزیونی به وضوح نشان داد، وقتی کاندیداها به سعید جلیلی، مذاکره کننده ارشد وقت به علت عملکرد او و سیاست به اصطلاح "مقاومتی" تاختند.⁷³ ناصر هادیان مشاور مرکز تحقیقات

⁶⁶ مصاحبه تلفنی گروه بحران، تهران، 31 ژوئیه 2013. روحانی تصریح کرد که نباید به نظر بیاید که ایران تحت فشار تسلیم شده است: «بعضی وقت ها انتظار های جامعه اتخاذ تصمیم درست را دشوار می کند. به عنوان مثال مقام ها قادر نبودند بحران [1979-1980] گروهان گیری سفارت آمریکا را با سرعت فیصله دهند از ترس اینکه میاد مردم آنها را به ترسیدن و تسلیم در برابر آمریکا متهم کنند. رجوع کنید به امنیت ملی و دیپلماسی هسته ای. نقل قول بالا، صفحه 70.

⁶⁷ رجوع کنید به «Iran Primer Rouhani: First Presser on US, Reforms, Nukes»، موسسه صلح ایالات متحده آمریکا، 17 ژوئن 2013.

⁶⁸ همانجا. روحانی به توافق ضمنی خود با رئیس جمهوری وقت فرانسه ژاک شیراک به عنوان یک الگوی ممکن اشاره می کند. در سال 2005، طی یک مکالمه، آنها ظاهراً با این فرمول موافقت کردند: در مقابل به رسمیت شناخته شدن حق غنی سازی ایران تعریف آژانس بین المللی انرژی اتمی از «تضمین های عینی» مبنی بر اینکه برنامه هسته ای صلح آمیز خواهد ماند (مانند اجرای قرارداد الحاقی کد 31 - که ایران را ملزم می کند در زمان اتخاذ تصمیم به تاسیس هر مرکز جدید هسته ای آن را به اطلاع آژانس برساند؛ بازارسان مستقر در مراکز؛ و دوربین های رصد زنده) را می پذیرد. برای متن مذاکرات روحانی - شیراک رجوع کنید به امنیت ملی و دیپلماسی هسته ای، نقل قول بالا صفحه 399-404؛ روحانی، "Iran's Nuclear Program: The Way out" تا 9 مه 2006. یک دیپلمات فرانسوی که در این گفتگوها شرکت داشت تأکید می کند که این یک توافق غیررسمی بوده و نباید به عنوان موضع رسمی پاریس در نظر گرفته شود. مصاحبه گروهی بحران، ژوئیه 2013. یک مقام سابق ایرانی اشاره کرد: «روحانی پیشتر متمایل به رویکرد شفافیت است چون بیشتر حمله هایی که به کارنامه او شده به علت توقف برنامه است و نه شفاف تر کردن آن. مصاحبه تلفنی گروهی بحران، تهران 24 ژوئیه 2013.

⁶⁹ مصاحبه گروه بحران، مقام امریکایی، واشنگتن، ژوئیه 2013. یک کشور زمانی به آستانه نظامی توان هسته ای می رسد که بتواند یک یا چند سلاح هسته ای را در مدت زمان کوتاهی کوتاه تولید کند؛ «توان گذاری» «breakout capability» یعنی توانایی تبدیل اورانیوم با غنای پائین به سوخت با درجه تسلیحاتی بدون اینکه تشخیص داده شود.

⁷⁰ مصاحبه گروه بحران، واشنگتن، 4 ژوئیه 2013

⁷¹ در سال 2010، ایران پیشنهاد کرد که حاضر است غنی سازی 20 درصدی را به ازای دریافت میله های سوخت هسته ای برای نیروگاه تحقیقاتی تهران تعلیق کند. رجوع کنید به "مصاحبه با علی اکبر صالحی"، الجزیره، 13 فوریه 2010. اما تا سال 2013 ایران این موضع خود را عوض کرده و خواستار لغو همه تحریم های یک جانبه به ازای تعلیق غنی سازی 20 درصدی شده است. مصاحبه گروه بحران، سعید جلیلی، آلمانی، 5 آوریل 2013. یک مقام سابق ایران گفت "با توجه به تحریم ها هر گرم اورانیوم 20 درصدی برای ایران صدها میلیون دلار تمام شده است. ما چگونه می توانیم این سرمایه استراتژیک را با یک تخفیف نمادین تحریم ها مبادله کنیم؟" مصاحبه گروه بحران، ژوئیه 2013.

⁷² مصاحبه گروه بحران، واشنگتن، 7 مه 2013. مقامات اسرائیل هم همین نگرانی ها را ابراز داشتند. مصاحبه های گروه بحران، اورشلیم، 4 ژوئیه 2013؛ واشنگتن، 6 اگوست 2013.

⁷³ ولایتی، مشاور سیاست خارجی ولی فقیه، گفت که "از سال 2007 تا به حال ایران در مذاکرات هسته ای هیچ گامی به جلو نگذاشته است، در حالی که فشار ناشی از تحریم بطور مداوم بر مردم افزایش یافته است". او افزود "شما می خواهید سه قدم بردارید و انتظار دارید که طرف مقابل صد قدم بردارد؛ این یعنی شما نمی خواهید که پیشرفتی حاصل شود... این دیپلماسی نیست". و با تأیید

استراتژیک، یک افاق فکر بانفوذ که روحانی آن را به مدت ۲۱ سال تا آغاز ریاست جمهوری اش اداره می کرد، گفت:

هرچند اختلاف نظر در سیاست هسته ای مساله جدیدی نبود اما پخش علنی آن از تلویزیون بی سابقه بود. مناظره این واقعت را فاش کرد که بخش قابل توجهی از مسئولین ایران خواهان یک توافق هسته ای و لغو تحریم ها هستند و سیاست رویارویی را رد می کنند.⁷⁴

این استدلال بواسطه تاکید روحانی بر برنامه اقتصادی اش تقویت می شود، برنامه ای که بدون کاهش قابل توجه تحریم ها عملی نیست و کاهش تحریم ها هم به نوبه خود نیازمند یک توافق هسته ای است.⁷⁵

۷. تعامل با روحانی

همانند خود انتخابات، پیش بینی پیامدهای ریاست جمهوری روحانی دشوار است. با وجود اینکه هنوز باید دید که او تا چه اندازه قادر به تغییر روند دیپلماسی هسته ای خواهد بود - و همچنین تا چه حد مایل است این کار را انجام دهد - اما چند نکته روشن است: نارضایتی نسبت به موضع ایران در این مساله شدید است؛ رئیس جمهوری معتقد است که راهبرد فعلی کار ساز نیست،⁷⁶ و نتیجه غیرمنتظره انتخابات او را در موقعیت نسبتاً قوی برای انجام تغییرات قرار می دهد.

در حال حاضر به نظر می رسد که غرب در انتظار است تا تغییرات ناشی از این انتخابات را به محک آزمایش بگذارد، و پاسخ مناسبی به پیشنهاد آخرش در آلمانی دریافت کند.⁷⁷ همانطور که یک مقام آمریکایی

همین انتقاد، محسن رضایی، یک فرمانده سابق سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، پرسید که آیا مقاومت باید "به قیمت گرسنه نگاه داشتن مردم تمام شود؟" رجوع کنید به اسکات پینترسون، " Stalled nuclear talks fuel sharp exchange at Iran's final presidential debate" کریشن ساینس مانیور، 8 ژوئن 2013. با توجه به نزدیکی ولایتی به ولی فقیه انتقادات شدید او بسیار قابل توجه است. بعضی ها گمانه زنی کردند که او از حمایت ولی فقیه برای این صحبت برخوردار بوده و رهبر تلاش دارد که سرزنش در مورد وضعیت کشور را متوجه جلیلی نماید؛ برخی دیگر با این نظر مخالفند و موضع گیری ولایتی را با رابطه خصومت آمیز شخصی او با احمدی نژاد و جلیلی مرتبط می دانند. مصاحبه های گروه بحران، مقامات پیشین ایران، ژوئن - ژوئیه 2013.

⁷⁴ مصاحبه تلفنی گروه بحران، تهران 1 ژوئیه 2013. زیباکلام، استاد دانشگاه تهران گفت "مناظره های کاندیداها منعکس کننده بحث وسیعتری است که در سطح جامعه جریان دارد. برای اولین بار مردم سوال می کنند که آیا برنامه هسته ای واقعاً ارزش هزینه های مستقیم و غیرمستقیمی را که به مملکت تحمیل کرده دارد؟" مصاحبه تلفنی گروه بحران، تهران، 8 ژوئیه 2013. در مورد مرکز تحقیقات استراتژیک رجوع کنید به پانوش 39 در بالا.

⁷⁵ جواد صالحی اصفهانی، اقتصاددان ایرانی، گفت "تمرکز روحانی احتمالاً بیشتر روی بازسازی اقتصاد خواهد بود تا اصلاحات ساختاری، اما همین هم بدون لغو تحریم ها به سختی ممکن خواهد بود." مصاحبه گروه بحران، واشنگتن، 16 ژوئیه 2013. یک تاجر ایرانی گفت "اقتصاد ایران مانند یک بیمار سرطانی است. روحانی ممکن است یک اسپیرین برای تخفیف تب تحویز کند، اما به کار بردن درمان تخصصی برای این سرطان نیازمند رابطه بهتر با جهان خارج و افزایش درآمد است." مصاحبه تلفنی گروه بحران، تهران 26 ژوئن 2013. جالب است که به دنبال انتخابات، ریال که تقریباً دو سوم ارزش خود را در سال 2012 از دست داده بود، 20 درصد از این ارزش را بازیافت و نرخ بازار بورس تهران 7 درصد افزایش پیدا کرد. رجوع کنید به «ran's currency rises after presidential election» آسوشیئد پریس، 23 ژوئن 2013. با این وجود روبرو شدن تیم انتقالی روحانی با عمق وخامت وضعیت اقتصادی هرگونه خوش بینی اولیه را منتفی کرد. رجوع کنید به "اکبر ترکان: وضع اقتصاد خرابتر از آن است که تصور می کردیم"، خبر آن لاین، 11 ژوئیه 2013. روحانی همچنین روی مسائل اجتماعی تبلیغ انتخاباتی کرد، و عده داد که با طرح «منشور حقوق بشر» هرگونه تبعیض علیه اقلیت های قومی و مذهبی را از میان بردارد؛ محدودیت ها در مورد آزادی بیان و اجتماعات، اینترنت و مقررات مربوط به پوشش اسلامی را تخفیف دهد؛ حقوق زنان را رعایت کند و وزارت خانه ای برای مسائل زنان تاسیس کند؛ و نهاد های جامعه مدنی را دوباره زنده کند. "Iran's president signals softer line on web censorship and Islamic dress code" گاردین، 2 ژوئیه 2012. اما به گفته یک تحلیلگر ایرانی، "در انتخاب میان هزینه کردن سرمایه سیاسی خود روی بازسازی اقتصادی و تخفیف محدودیت های اجتماعی احتمالاً اولویت را به گزینه اول می دهد." مصاحبه تلفنی گروه بحران، تهران 4 ژوئیه 2013.

⁷⁶ طی کارزار انتخاباتی، روحانی به روشنی میان شکست استراتژی ایران در مذاکرات هسته ای و نایبسامانی اقتصادی ناشی از تحریم ارتباط برقرار کرد. از جمله شعار های انتخاباتی او این بود "خوب است که سانتریفور ها بچرخند اما چرخ اقتصاد هم باید بچرخد." و یا "انرژی هسته ای البته حق مطلق ماست، اما زندگی بدون تحریم هم حق ماست." رجوع کنید به «حسن روحانی اعلام کاندیداتوری کرد.» entekhab.ir، 11 آوریل 2013.

⁷⁷ مصاحبه های مقام های ایالات متحد و اتحادیه اروپا، واشنگتن، بروکسل، ژوئیه 2013. پل ریگتر، "US resists pressure to offer a new nuclear deal to Iran" لوس آنجلس تایمز، 12 ژوئیه 2013. در آخرین دور مذاکرات در آوریل 2013. گروه P5+1 پیشنهاد کرد که ایران غنی سازی 20 درصدی را متوقف کند؛ موجودی کنونی اورانیوم 20 درصدی خود را با تبدیل

گفت "ما نباید با ارائه یک موضع بعد از دیگری بدون گرفتن پاسخ مناسب از طرف ایران عملاً با خودمان مذاکره کنیم".⁷⁸ این قابل درک است اما می تواند کوتاه اندیشانه باشد. حتی در مدتی که P5+1 منتظر گام اول از طرف روحانی است زمان متوقف نمی شود. ایران به احتمال زیاد به مقادیر بیشتری از اورانیوم با غنای پائین دست می یابد⁷⁹، تعداد سانتریفوژها به خصوص انواع پیشرفته تر آن را افزایش می دهد⁸⁰، و احتمالاً نیروگاه آب سنگین اراک را تکمیل می کند⁸¹. در این مدت نمی توان انتظار داشت که کنگره آمریکا و مهمتر از آن اسرائیل ساکت بنشینند. کنگره اکنون در حال اعمال تحریم های شدیدتری است که می تواند موقعیت داخلی روحانی را حتی قبل از اینکه او بتواند راهبرد خود را به عمل درآورد تضعیف کند⁸². اسرائیل هم اخیراً از مساله ایران با شدت و حدت بیشتری سخن می گوید⁸³.

و یا به خارج منتقل کند؛ و تاسیسات زیرزمینی فردو را تعطیل کند. در عوض آنها محدودیت ها بر تجارت طلا و فروش مواد پتروشیمی را تخفیف می دهند. مصاحبه گروه بحران، مقام آمریکایی، واشنگتن، 14 ژوئن 2013. برای جزئیات پیشنهاد رجوع کنید به لارا روزن "The P5+1 nuclear proposal to Iran in Almaty" www.almonitor.com، 9 ژوئن 2013. تهران از این به عنوان یک پیشنهاد غیر متعادل انتقاد کرد. رجوع کنید به دیوید هرسن هورن "Nuclear talks with Iran end without accord or plans for another round" نیویارک تایمز، 6 آوریل 2013.

⁷⁸ مصاحبه های گروه بحران، واشنگتن، 12 ژوئیه 2013.
⁷⁹ در ماه مه 2013، میزان انباشته اورانیوم 5 درصدی ایران 6357 کیلوگرم بود، در حالی که ذخیره اورانیوم 20 درصدی به 182 کیلوگرم می رسید که فقط با فاصله اندکی کمتر از میزان 250 کیلوگرم است که توسط ناتانیاو به عنوان خط قرمز عنوان شده است. رجوع کنید به IAEA, Gov/2013/2، نقل قول بالا.

⁸⁰ در فاصله مه 2012 و مه 2013، ایران تعداد سانتریفوژهای IR-1 نصب شده (در نطنز و فردو) را از حدود 10000 به بیش از 16000 افزایش داد. تعداد سانتریفوژهای پیشرفته IR-2m هم از 180 دستگاه در فوریه 2013 به 689 دستگاه در مه 2013 افزایش یافت. همانجا.

⁸¹ نیروگاه آب سنگین قرار است در اواخر 2013 یا اوایل 2014 شروع به کار کند. همانجا. اما این زمان بندی غیر واقع بینانه به نظر می رسد. تولید پلوتونیوم می تواند مسیر تازه ای برای دستیابی به سلاح اتمی ارائه کند؛ بنا بر این نزدیک شدن به تکمیل این نیروگاه می تواند باعث حمله نظامی اسرائیل شود. آن طور که یک مقام اسرائیلی گفت "برخلاف سایر پروژه های هسته ای در ایران، مساله اراک یک مساله دوجانبه است. امکان نابود کردن بعد از آغاز به کار نیست چون چنین کاری یک فاجعه زیست محیطی به دنبال خواهد داشت". مصاحبه گروه بحران، اورشلیم، 4 ژوئیه 2013. پیشتر، اسرائیل دو بار به نیروگاه های مظنون در منطقه پیش از تکمیل آنها حمله کرده است. در سال 1981 در عراق، 2007 در سوریه. رجوع کنید به «Iran's Arak reactor looms into Israeli, Western view» رویترز، 2 ژوئن 2013.

⁸² «دیپلمات های آمریکایی و اروپایی حاضر هستند چند ماهی به دیپلماسی وقت بدهند اما کنگره بیش از چند هفته صبر نخواهد کرد.» مصاحبه گروه بحران، نماینده کمیته امور عمومی آمریکا، اسرائیل (AIPA)، واشنگتن، 2 ژوئیه 2013. علامتی از اختلاف نظر در کنگره به چشم می خورد؛ 131 نمایندگان کنگره در مورد «اقداماتی» که ممکن است مشروعیت را از رئیس جمهور جدید بگیرد و موقعیت او را در مقابل تندروهای درون رژیم تضعیف کند «هشدار دادند.» رجوع کنید به ماکس فیشر، «US Congress gestures in an unusual direction: toward diplomacy with Iran» واشنگتن پست، آن لاین، 19 ژوئیه 2013. تنها چهار روز قبل از مراسم تحلیف روحانی، مجلس نمایندگان، بارای بالا (400 به 20) «قانون بازداری ایران» را تصویب کرد، قانونی که کاهش صادرات نفت ایران به میزان یک میلیون بشکه در روز تا پایان 2014، یا به عبارت دیگر عملاً یک تحریم کامل نفت ایران، هدف خود قرار داده است. ریک گلدستون «Sending Message to Iran, House Approves Tougher Sanctions» نیویورک تایمز، 31 ژوئیه 2013. این لایحه هنوز باید به تصویب سنا برسد، اما به نظر می رسد در آنجا هم از پشتیبانی هر دو حزب برخوردار است. بردلی کلایپر، «Why US senators want tougher sanctions on Iran's new president» کریپشن ساینس مانیاتور، 3 اگوست 2013. این لایحه با انتقاد روسیه و چین روبرو شد در حالی که ایران آن را «گامی نادرست رد زمانی نادرست» خواند. رجوع کنید به رویترز 1 و 2 اگوست 2013. نیویورک تایمز 1 اگوست 2013. یک مقام ایرانی با تعجب پرسید «آمریکایی ها این گونه می خواهند به رئیس جمهور جدید ایران و پیام اعتدال او خوش آمد بگویند؟» مصاحبه گروه بحران، ژوئیه 2013. روحانی در واکنش به تحریم جدید روحانی گفت «متأسفانه حرف و عمل آمریکایی ها با هم متناقض است چون آنها از یک گروه فشار جنگ طلب دستور می گیرند، گروهی که علیه گفتگوی سازنده است و برای خدمت به کشور دیگری [اسرائیل] عمل می کند حتی به قیمت صدمه زدن به منافع ملی آمریکا... اگر کسی تصور کند که می تواند اراده خود را از طریق تهدید به ملت ایران تحمیل کند سخت در اشتباه است. حرکت در این مسیر دوگانه [فشار و مذاکره] هیچ نتیجه ای حاصل نخواهد کرد». رجوع کنید به «اولین کنفرانس خبری رئیس جمهوری» www.president.ir، نقل قول بالا. در نامه ای به پرزیدنت اوباما، 55 نفر از زندانیان سیاسی برجسته ایران هشدار دادند که تحریم های جدید کنگره می تواند راهگشای جنگ باشد و به «یک جریان به شدت افراطی کمک کند و موانع بزرگی در راه فیصله چالش هسته ای، ایجاد کند». رجوع کنید به «Iran's political prisoners plead for Obama to end crippling US sanctions»، گاردین، 8 اگوست 2013.

⁸³ نخست وزیر اسرائیل نتانیاو با اشاره به این که ایران به خط قرمز اسرائیل «نزدیک تر و نزدیک تر» می شود گفت که «من احساس می کنم که هیچ حس فوریتی در این زمینه وجود ندارد، تمام مشکلاتی که ما [در این منطقه] داریم در مقابل دستیابی این رژیم تندرو به بمب هسته ای بی اهمیت جلوه خواهد کرد». او اضافه کرد که آمریکا «باید تحریم ها را افزایش دهد و برای ایران روشن کند که راه فراری وجود ندارد. و اگر تحریم ها اثر نکرد آنها باید بدانند که شما برای اقدام نظامی آماده هستید. این تنها راه

آن طور که وزیر امور خارجه پیشین بریتانیا جک استرا می گوید خطا است که "تصور کنیم هیچ چیز عوض نشده و یا همه چیز عوض شده"،⁸⁴ چند ماه آینده برای آزمایش این که آیا در شرایط جدید می توان مذاکرات سازنده ای داشت تعیین کننده خواهد بود. برای انجام این کار چندین مساله را باید مدنظر قرار داد.

اول، همانطور که گفته شد، اکنون زمان تشدید تحریم ها نیست. این عمل می تواند به ضد خود بدل شود و بهانه ای به دست نیروهایی در داخل ایران بدهد که می خواهند ثابت کنند که موضع گیری ایران هیچ تاثیری در موضع غرب ندارد و در نتیجه اتخاذ یک سیاست نرم تر در مقابل غرب نابخردانه است. به گفته عباس ملکی، مشاور مرکز مطالعات استراتژیک، "تحریم پاشنه آشیل روحانی است. فشار بیشتر مانند هدیه آسمانی برای تندروها و تقویت کننده گفتمان ضد غربی آنهاست، و همزمان فضای مانور را از روحانی می گیرد".⁸⁵ بر عکس اقدام اخیر آمریکا برای تسهیل صدور کالاهای انسان دوستانه به ویژه لوازم پزشکی بسیار مفید است. هم برخی اعمال تنبیهی غیرضروری را حذف می کند و هم علامتی از حسن نیت به حساب می آید.⁸⁶

دوم اینکه مذاکرات میان ایران و P5+1 که خود باید منظم تر و مداوم تر شود.⁸⁷ - باید با مذاکرات مستقیم دو جانبه میان ایران و آمریکا تکمیل شود. علانمی وجود دارد که روحانی مایل به این رویکرد است؛ او دست کم گفته که راه برای تعامل باز است؛⁸⁸ این ایده را که قدرت آمریکا در حال افول است رد می کند، و آمریکا را بخشی غیر قابل انکار از هرگونه راه حلی می داند.⁸⁹ ولی ققیه هم با وجود اظهار بدبینی همیشگی اش، در را برای گفتگوهای دو جانبه باز گذاشته است همانطور که خود دولت آمریکا نیز این ایده را مطرح کرده است.⁹⁰

سوم اینکه، از جهت محتوا، باید تغییراتی در رویکرد کنونی برای آزمون فرصت بالقوه ای که با انتخاب روحانی ایجاد شده در نظر گرفته شود. این کار باید بدون گذر کردن P5+1 از خط قرمزهای خود عملی باشد. علاوه بر یک توافق پر جاذبه تر در مورد غنی سازی ۲۰ درصدی، مانند آنچه که توسط گروه بحران توصیه شده،⁹¹ P5+1 می تواند یک دورنمای نهایی برای پرونده ارائه دهد.⁹² هدف باید این باشد که محدوده

برای جلب توجه آنان است". رجوع کنید به شمی شالف، "Netanyahu: I won't wait until it's too late to decide"، هارتس، 15 ژوئیه 2013.

⁸⁴ رجوع کنید به "Iran's new leader offers hope for the region"، تلگراف، 16 ژوئن 2013.

⁸⁵ مکاتبات ایمیلی گروه بحران، تهران 17 ژوئیه 2013.

⁸⁶ هرچند بیشتر داروها و دستگاههای پزشکی شامل تحریم نمی شوند، محدودیت های وسیع مالی در عمل این استثناها را بی معنی کرده و باعث کمبود شدید دارو در ایران شده است. برای حل این مشکل، وزارت خزانه داری آمریکا چندین اجازه نامه عمومی صادر کرده است. منتقدین اما بر این عقیده هستند که این کار تاثیر خیلی کمی داشته است. رجوع کنید به گزارش گروه بحران، Spider web نقل قول بالا جی سلامون "US eases bite of penalties against Iran"، وال استریت ژورنال، 25 ژوئیه 2013. روحانی گفت "این تحریم ها بدون دلیل هستند... هدف فشار آوردن به مردم ماست". رجوع کنید به "اولین کنفرانس خبری رئیس جمهوری"، نقل قول بالا.

⁸⁷ "The P5+1, Iran and the Perils of Nuclear Brinkmanship" 15 ژوئن 2012؛ گزارش گروه Spider web، نقل قول بالا.

⁸⁸ بعد از انتخابات روحانی گفت: «مناسبات ایران و آمریکا پیچیده و دشوار است. مانند یک زخم دیرینه است؛ و ما باید فکر کنیم که با آن چه کار کنیم. ما خواهان تنش بیشتر نیستیم... [گفتگو] باید مبتنی بر احترام و منافع متقابل باشد و باید بر مبنای برابری [انجام شود]». نقل قول از "Rouhani First Presser". او همچنین گفت که "ما می بایستی تنش با آمریکا را سال ها پیش کم می کردیم. ما اکنون در آستانه خصومت عربان هستیم. ما ابتدا باید تنش ها را کاهش دهیم و بعد به سوی آشتی حرکت کنیم". نقل قول از "هشت سال سکوت و انتقادات را تحمل کردم"، entekhab.ir، 30 مه 2013. او در اولین کنفرانس خبری خود به عنوان رئیس جمهوری گفت "اگر به نفع منافع ملی ما باشد ما مشکلی با گفتگو با هیچ کشوری که حسن نیت داشته باشد از جمله ایالات متحده، نداریم". رجوع کنید به "اولین کنفرانس خبری رئیس جمهوری"، President.ir نقل قول بالا.

⁸⁹ روحانی اشاره کرد "هر چند آمریکا در رابطه با موقعیت خود در ساختار جهانی قدرت با چالش هایی روبروست، به احتمال زیاد موقعیت بالادست بودن خود را در آینده قابل پیش بینی حفظ خواهد کرد". رجوع کنید به "برنامه دولت تدبیر و امید". "اروپایی ها نمی توانند به ایران تضمین امنیتی بدهند و این بدون آمریکا غیر ممکن بود. همین طور گسترش تجارت، مناسبات اقتصادی، و انتقال تکنولوژی بدون موافقت آمریکا ممکن نبود"، امنیت ملی و دیپلماسی هسته ای، نقل قول بالا، صفحه 320.

⁹⁰ در مارس 2013، آیت الله خامنه ای گفت "من به این گفتگوها خوش بین نیستم اما مخالفی هم با آن ندارم". رجوع کنید به "Iran says it's not opposed to direct talks with US" اسوشیته پرس، 21 مارس 2013. با تاکید مجدد بر این مساله خامنه ای بعد از انتخابات گفت "اگر [آمریکا و اتحادیه اروپا] از لجاجت دست بردارند، حل مساله هسته ای آسان خواهد بود". نقل قول از "Iran's Khamenei says nuclear talks easy if enemy not stubborn"، رویترز، 26 ژوئن 2013. رجوع کنید به "Statement by the Press Secretary on the Election in Iran"، کاخ سفید، 15 ژوئیه 2013.

⁹¹ گروه بحران پیشنهاد کرد که ایران برنامه غنی سازی 20 درصدی را تعلیق کند و تمام ذخیره آن را به میله های سوختی (که کمتر برای اهداف تسلیحاتی قابل استفاده است) تبدیل کند؛ در مقابل گروه P5+1 ایزوتوپ های پزشکی در اختیار ایران بگذارد،

عمل ایران برای حفظ و توسعه برنامه هسته ای غیر نظامی اش همراه میزان محدودی از توانایی غنی سازی تحت نظارت آژانس روشن شود.⁹³ تعریف این وضعیت نهایی می تواند پلی برای پر کردن شکاف میان دو طرف باشد: به رسمیت شناختن این که ایران می تواند به غنی سازی در خاک خود ادامه دهد می تواند از طرف ایران به عنوان پذیرش عملی حق غنی سازی محسوب شود، هر چند این "حق" همزمان با محدودیت های معینی تعریف می شود - مانند اعمال سقف (۵ درصد)؛ محدود کردن تعداد مراکز به نطنز و فردو؛ تعیین سقف برای تعداد و نوع سانتریفوژها در این مراکز حداقل برای یک زمان معین؛ و اعمال یک برنامه نظارتی شدید توسط بازرسان هسته ای سازمان ملل.

چهارم و در نهایت، برای افزایش احتمال موفقیت، دامنه موضوعی مذاکرات میان غرب (به خصوص آمریکا) و ایران باید گسترش یابد. اگر، آنطور که بسیاری در غرب معتقدند، ایران واقعاً به دنبال دستیابی به سلاح هسته ای است، انگیزه آن مطمئناً انگیزه ای امنیتی و نه اقتصادی است. به عبارت دیگر، هر چند دولت جدید ممکن است حاضر به برخی عقب نشینی ها به ازای کاهش تحریم ها باشد، اما به احتمال قوی تا زمانی که خود را در یک موقعیت آسیب پذیر از نظر استراتژیک می بیند حاضر به یک چرخش بنیادین نخواهد شد. در چهارچوب یک مذاکره دو جانبه میان ایران و آمریکا مسائل امنیتی منطقه می توانند مورد توجه قرار گیرند؛ و در این رابطه، همانطور که گروه بحران جداگانه توصیه کرده، تهران باید به مذاکرات بین المللی در مورد سوریه دعوت شود.⁹⁴

دلیلی وجود ندارد که به انتظارات در مورد یک تحول سریع دامن بزنیم؛ برعکس باید توقعات را کاهش داد. اما فرصت برای آغازی نو در بحران هسته ای نادر و دیرپاب بوده اند. را هیچ کدام از دو طرف وسع از دست دادن این فرصت جدید را ندارند.

واشنگتن - پروکسل ۱۳ اوت ۲۰۱۳

جلوی اعمال تحریم های جدید را بگیرد، برخی از تحریم های موجود را برای مدت 180 روز معلق کند (مانند ممنوعیت فروش فلزات پر ارزش و فلزات نیمه تمام به ایران و یا ممنوعیت بازگرداندن دریافتی ها از فروش نفت ایران)، و آزاد کردن بخشی از دارایی های مسدود شده ایران. برای رسیدگی به مسئله مرکز زیرزمینی در فردو، ایران از نصب سانتریفوژهای جدید در این مرکز خودداری می کند، و ترجیحاً آن را به یک مرکز تحقیقاتی تبدیل می کند و همزمان تدابیر نظارتی جدیدی مانند حضور یک بازرس در محل و نصب دوربین های مدار بسته؛ گروه P5+1 به نوبه خود می تواند تحریم های مربوط به بخش پتروشیمی ایران را معلق کند و یا فشار روی مشتریان نفت ایران برای کاهش خرید خود را کم کند. گزارش گروه بحران، spider web، نقل قول بالا.

⁹² گروه بحران نوشت "برای تسهیل پیشرفت مذاکرات، هر دو طرف از ابتدا باید اصول جامع توافق نهایی را روشن کنند: به رسمیت شناختن حق ایران توسط P1+5 مبنی بر غنی سازی اورانیوم برای اهداف صلح جویانه در خاک خود و از جانب ایران پذیرش نگرانی های مشروع بین المللی در مورد برنامه هسته ای ایران و توافق برای احترام از کسب توانمندی هایی که می تواند در کوتاه مدت سمت و سوی صلح آمیز برنامه را منحرف کند". همانجا.

⁹³ رابرت این هورن، یک عضو ارشد سابق تیم مذاکره هسته ای آمریکا نوشت: «این امکان وجود دارد که بتوان رویکردهای اعتمادساز و رویکردهای جامع را با هم ترکیب کرد. دو طرف می توانند در جهت تدوین یک نقشه راه شامل عناصر یا اصول اساسی یک توافق مرحله بندی شده جامع شامل تشریح عناصر کلیدی برنامه صلح آمیز هسته ای ایران که در فیصله نهایی مجاز خواهد بود تلاش کنند. رجوع کنید به "Getting a Yes with Iran"، فارن پالیسی، 10 ژوئیه 2013.

⁹⁴ "جلوگیری از حضور ایران [در گفتگوهای بین المللی در مورد سوریه] به منزله انکار واقعیت حضور عملی ایران در مساله سوریه است و نه تغییر این واقعیت". گزارش شماره 143 خاور میانه گروه بحران Syria's Metastasizing Conflicts، 27 ژوئن 2013، صفحه 39. یک مقام ایرانی گفت "دعوت به کنفرانس ژنو می تواند کمک کننده باشد چون از طرف تهران به مثابه پذیرش ضمنی ایران به عنوان یک بازیگر کلیدی در منطقه برداشت می شود". مصاحبه گروه بحران، ژوئن 2013.